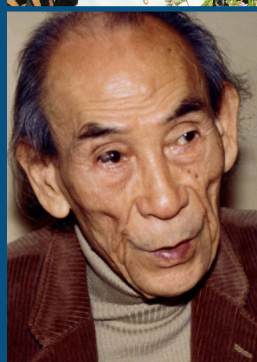
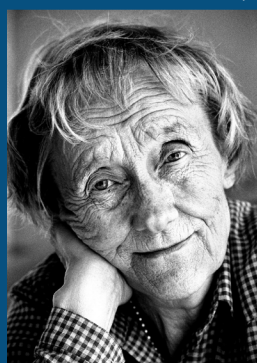
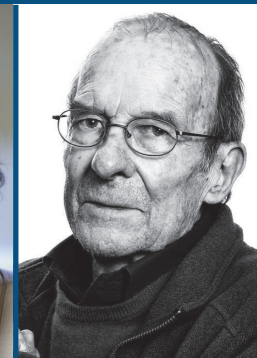
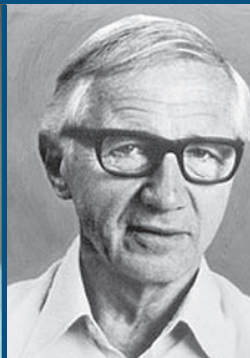
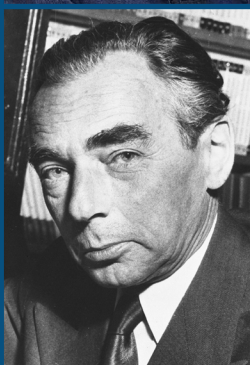
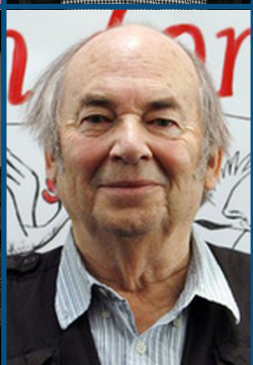
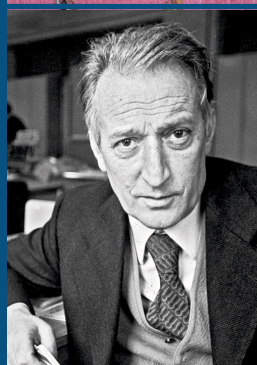
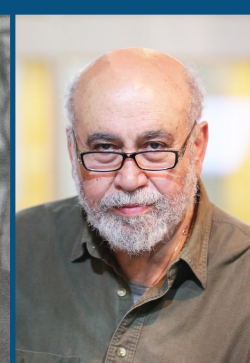
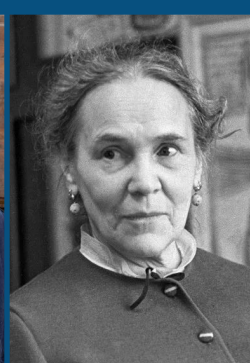
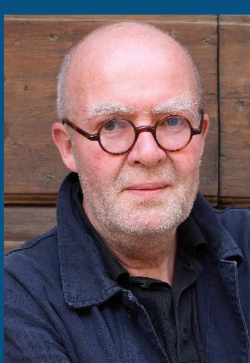
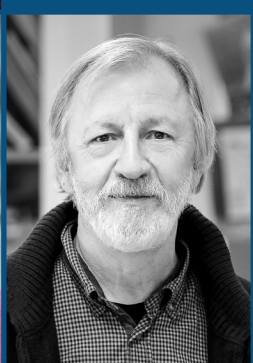

Національна секція
Міжнародної ради з дитячої
та юнацької книги (UAI BBY)

**ПИСЬМЕННИКИ
ТА ХУДОЖНИКИ —
лауреати
Міжнародної премії
імені Г.К. Андерсена
Інформаційний список**

iBBY

Відповідальна за випуск
президент Національної секції Міжнародної ради
з дитячої та юнацької книги (UAIBBY)

А.І. Гордієнко

Укладач Н.А. Хльобас

Літературний редактор О.А. Кадькаленко

Комп'ютерна верстка Н.В. Ярчак

Письменники та художники — лауреати Міжнародної премії імені Г.К. Андерсена [Електронний ресурс] : інформ. список / Національна секція Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (UAIBBY) ; уклад. Н. А. Хльобас. — Київ, 2020. — 53 с.

Інформаційний список, підготовлений Національною секцією Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги (UAIBBY), містить стислі біографічні дані та творчий доробок лауреатів Міжнародної премії імені Г.К. Андерсена за 1956-2020 рр.

© Національна секція Міжнародної ради
з дитячої та юнацької книги (UAIBBY)

Міжнародна рада з питань дитячої та юнацької книги (IBBY), заснована у Цюріху (Швейцарія) у 1953 році, є неприбутковою організацією, що перебуває під опікою ЮНЕСКО та ЮНІСЕФ і дбає про розвиток дитячого читання в усьому світі. З 1956 року один раз на два роки рада присуджує авторам книжок, а з 1966 року – також і ілюстраторам дитячих книжок, Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена (Нобелівську премію з дитячої літератури). Її вручення відбувається у день народження данського казкаря — 2 квітня. Також раз на два роки публікується Почесний список Міжнародної ради з питань дитячої та юнацької книги, в який за пропозицією національних секцій потрапляють кращі книжки у категорії — автор, перекладач та ілюстратор. На сьогодні рада складається з 76 секцій, що діють у різних країнах світу. Українська секція IBBY функціонує з 1997 року.

Виконавчий комітет Міжнародної ради з питань дитячої та юнацької книги складається з 10 членів із різних країн та президента, якого обирають кожні два роки під час чергового конгресу IBBY. У своїй роботі IBBY спирається на принципи Міжнародної конвенції про права дитини, одним із головних положень якої є право дитини на загальну освіту та доступ до інформації. Конвенція містить окремий пункт про те, що всі держави-учасниці ООН «сприяють виданню та розповсюдженню дитячої літератури».

Місія IBBY:

- сприяти міжнародному порозумінню через посередництво дитячої книжки;
- надавати дітям усього світу доступ до книжок, які мають високі літературні та художні стандарти;
- підтримувати публікацію та розповсюдження якісних дитячих книжок, особливо у країнах, що розвиваються;
- забезпечувати підтримку й навчання усім причетним до світу дітей і дитячої літератури;
- стимулювати дослідження й наукові роботи у сфері дитячої літератури.

ДИТЯЧІ ПИСЬМЕННИКИ — лауреати премії Г.К. Андерсена

1956 рік

Елеонор Фардзон (Eleanor Farjeon, 1881-1965)

Англійська дитяча письменниця. Змалку була сором'язливою і тихою дівчиною, з 8-річного віку носила окуляри. У дитинстві була на домашньому навчанні через слабе здоров'я, але дуже любила читати. Можливо саме пил із «маленької бібліотечки» — горища, заваленого книжками, сприяв її постійним головним болям та застудам. Значний внесок у формування Елеонор як майбутньої письменниці зробили її рідні — батько Бенджамін Леопольд Фардзон був успішним письменником, а мати Меггі (Джефферсон) Фардзон була дочкою відомого американського актора. Батьки надихали її писати ще з п'ятирічного віку, а у 18 років вона вже написала текст для оперети, яку склав її брат-композитор. Елеонор була добре знайома з багатьма талановитими художниками, письменниками та музикантами свого часу.

У доробку Елеонор — вірші, оповідання, притчі, пісні, сатиричні твори для дорослих. Письменниця була постійним автором журналу «Удар» (1914-1917). Широку популярність отримали її п'єси «Кришталева тувелька» (1944) та «Сріблянка, або Наспіві морської мушлі» (1949), обидві за мотивами добре відомих казок. Фардзон є автором гімну «Ранок настав», який був трансформований на популярну пісню Кета Стівенса, а зараз доступний також у вигляді книжки з картинками. Та найбільшу популярність письменниця здобула саме як автор казок. У 1916 році вийшла друком перша книжка — «Дитячі пісеньки старого Лондона», а у 1921 році опубліковано збірник «Мартин Піппін у яблуневім саду», завдяки якому Елеонор і стала відома у літературному світі як «вправна казкарка». Найбільшу популярність здобули її казки «Сьома принцеса» та «Хочу Місяць». У 1955 році виходить збірка «Маленька бібліотека», до якої увійшли кращі казки за майже півстоліття творчості письменниці. У 1955 році за твори для дітей Е. Фардзон нагороджено медаллю Е. Карнегі, а у 1956 році — за рішенням Міжнародної ради з дитячої та юнацької літератури Елеонор Фардзон стала першим лауреатом Міжнародної премії імені Г.К. Андерсена. Після смерті письменниці, у 1966 році, засновано нагороду її імені¹. Премія вручається тим, чий внесок у світ британських дитячих книжок вважається видатним.

1958 рік

Астрід Ліндгрен (Astrid Anna Emilia Lindgren, 1907–2002)

Народилася в містечку Віммербю на півдні Швеції. Її творчі здібності проявилися ще у початковій школі, де Астрід називали «віммербюнською Сельмою Лагерлеф». Закінчивши школу, працювала в місцевій газеті, потім переїхала до Стокгольму (1926), де вступила до школи секретарів. Свою першу велику казку

¹ Eleanor Farjeon Award — щорічна британська премія. Присуджується Дитячим книжковим гуртком (некомерційна організація, що підтримує британське видавництво дитячої літератури) та фінансується з фонду Елеонор Фардзон.

«Пеппі Довгапанчоха» Астрід Ліндгрєн написала у подарунок доньці в 1944 році. Книга мала шалений успіх, автору присудили кілька премій. Астрід відразу ж запропонували роботу в дитячому видавництві, де вона працювала до виходу на пенсію в 1970 році.

На питання про те, якою має бути дитяча книга, Ліндгрєн завжди відповідала: «Вона повинна бути гарною. Запевняю вас, я присвятила цьому питанню багато роздумів, але іншої відповіді не придумала: вона повинна бути гарною».

У 1950-1960-х роках Астрід Ліндгрєн пише найвідоміші книги: «Мію, мій Мію» (1954), трилогію про Карлсона (1955-1968), «Расмус-волоцюга» (1956), «Мадікен» (1960), «Еміль з Леннеберги» (1963), «На острові Сальткрока» (1964).

Сьогодні її твори перекладено багатьма мовами у понад 60 країнах світу. Астрід Ліндгрєн стала першою дитячою письменницею у своїй країні, яка у 1958 році отримала Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена за досягнення у галузі літератури. Після смерті письменниці шведським урядом було засновано меморіальну премію її імені за заслуги в галузі дитячого читання. Це перша за величиною премія у світі дитячої літератури після Нобелівської (5 мільйонів крон, тобто майже півмільйона євро).

1960 рік

Еріх Кєстнер (Erich Kästner, 1899–1974)

Німецький письменник, сценарист і кабаретист. Популярність здобув завдяки гумористичним творам для дітей і сатиричній поезії на злободенні теми. Народився у Дрездені, навчався у Лейпцизькому університеті. У 1927 році переїхав у Берлін, працював позаштатним кореспондентом відділу культури. У 1928 році світ побачила перша книга Еріха Кєстнера – збірник віршів лейпцизького періоду під назвою «Серце на талії». До 1933 року вийшло ще три поетичні збірки. Збірник «Прикладна лірика» вивів Кєстнера в лідери «нової матеріальності». У жовтні 1929 року опубліковано першу дитячу книжку Кєстнера «Еміль і детективи», яка користується успіхом і донині. Книгу було розпродано в Німеччині тиражем у два мільйони екземплярів і перекладено 59 мовами. На відміну від дитячої літератури того часу книга має реалістичний сюжет, дія якого розгортається у сучасному Берліні. На сучасний сюжет написані й дві інші дитячі книжки того періоду «Кнопка і Антон» (1931) і «Літаюча класна кімната» (1933).

Після Другої світової війни Еріх Кєстнер переїхав у Мюнхен, де керував літературним відділом «Нової газети» та видавав газету «Пінгвін» для дітей і молоді. У 1949 році написав повість «Дві Лотти», яка опосередковано здобула широку популярність завдяки багатьом кіноадаптаціям у різних країнах (Німеччина, Великобританія, Індія, Іран, Корея, США, Швеція, Японія), починаючи від знятого наступного ж року після виходу книжки німецького фільму та японської версії «Hibarì no Komoriuta» (1951), до шведського фільму «Tur & retur» (2003). У 1957 році вийшов автобіографічний твір «Коли я був маленьким».

Дві останні дитячі книжки «Маленький Макс» (1963), «Маленький Макс і маленька міс» (1967) Еріх Кєстнер написав для свого сина Томаса, який народився в 1957 році.

Еріх Кестнер є лауреатом Літературної премії ім. Георга Бюхнера² (1957), Міжнародної премії імені Г.К. Андерсена (1960), був обраний почесним президентом ПЕН-клубу ФРН.

1962 рік

Мейндерт де Йонг (Meindert DeJong, 1906–1991)

Американський дитячий письменник. Народився у провінції Фрісландія у Нідерландах. Навчався у приватних кальвіністських коледжах, згодом вступив до Чиказького університету, але так і не закінчив його. Писати почав ще в коледжі. Мейндерт був людиною багатьох професій: працював муляром, каменярем, ковалем, церковним сторожем та викладачем коледжу, розводив домашню птицю. За пропозицією дитячого бібліотекаря почав писати книгу для дітей про життя на фермі. Таким чином у 1938 році з'явилася перша книга «Великий гусак і маленька біла качечка».

Загалом написав 27 книг. 6 книг Мейндерта де Йонга були проілюстровані Морісом Сендаком. Його твори користувалися великою популярністю, перекладалися багатьма мовами. Книги письменника лише на перший погляд здаються простими, але в них важливе все: і короткі миті, і незначні події. Мейндерт де Йонг припинив літературну діяльність у 1970-х роках, оскільки його твори все частіше піддавалися критиці за надмірну сентиментальність. Автор протягом декількох років жив у Мексиці, згодом знову повернувся в США та останні роки життя перебував у штаті Мічиган. За видатний внесок в американську літературу для дітей удостоєний багатьох нагород: медалі Джона Ньюбері³ (1955, 1957), Премії за дитячу книгу (Премії Жозетти Франк)⁴ (1956), Німецької молодіжної літературної премії⁵ (1957), Національної книжкової премії в номінації «Дитяча література» (1969), Нідерландської літературної премії «Срібний олівець»⁶ (1973). У 1962 році став першим американцем, який отримав Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена.

1964 рік

Рене Гійо (Rene Guillot, 1900–1969)

Французький дитячий письменник-аніمالіст, який продовжив велику європейську традицію аніمالістичної літератури для дітей. Народився у французькій комуні Куркурі. Закінчив університет у м. Бордо, де отримав учений ступінь із мате-

2 Georg-Büchner-Preis – найбільша літературна премія Німеччини, заснована в 1923 році в пам'ять про Георга Бюхнера, німецького поета і драматурга.

3 John Newbery Medal – американська щорічна літературна премія, що присуджується автору за видатний внесок в американську літературу для дітей. Вручається з 1922 року.

4 Josette Frank Award – щорічна американська літературна премія за художню літературу для дітей, яка «вшановує книгу чи книги, в яких діти чи молодь позитивно та реалістично стикаються з труднощами у своєму світі та ростуть емоційно та морально». З 1943 по 1997 рік відома як «Премія за дитячу книгу», була перейменована на честь Жозети Франк, редактора багатьох антологій для дітей та колишнього виконавчого директора Американської асоціації вивчення дітей Америки.

5 Державна премія Німеччини в галузі літератури. Заснована у 1956 році Федеральним міністерством у справах сім'ї щорічно присуджується за видатні твори дитячої та молодіжної літератури.

6 Zilveren Griffels – нідерландський приз за кращі письмові дитячі книги року, що пройшов. Щорічно вручається в червні разом із Zilveren Penselen, призом за кращі ілюстровані дитячі книги того року. Журі обох премій оголошує почесні відзнаки. З 1954 по 1970 рік щороку присуджувалася одна книга – «Дитяча книга року».

матики. У 1923 році поїхав до Дакару, столиці Сенегалу, де викладав математику до початку Другої світової війни. Під час війни брав участь у звільненні Франції в рядах американського експедиційного корпусу в Європі. Після війни Гійо повернувся в Сенегал, де прожив до 1949 року, потім повернувся до Франції і в 1949-1950 роках викладав математику в ліцеї Кондорсе в Парижі.

За час перебування в Африці Рене Гійо детально вивчав легенди, традиції народів краю, природу африканського континенту, життя місцевих тварин і птахів. Тому африканська тема стала домінуючою у творчості письменника і лягла в основу написання переважної більшості його творів. Одна з перших його книг, пригодницький роман «Екіпажі Пітера Хілла», була удостоєна у 1946 році Національної літературної премії. Одному з членів журі цієї премії сподобалися розповіді Рене Гійо про життя в джунглях, і він переконав письменника писати для дітей. Так з'явилася розповідь про пригоди французької дівчинки і її африканського друга в Африці. Незабаром вийшов цикл із чотирьох оповідань про слоненя Сама, згодом ще три книги про пригоди тигриці Сіргі, шимпанзе Оворо і пантери Кпо та багато інших. Його твори нерідко порівнюють із творами Редьярда Кіплінга. Дві книги письменника екранізовано французьким режисером П. Гранпером: фільм «Левеня» (1993) за повістю «Левиця Сіргі» та «Учитель слонів» (1995) за однойменною повістю.

За твори для дітей Рене Гійо неодноразово був відзначений нагородами і преміями, серед яких Національна молодіжна премія⁷ за книгу «Принц слонів Сама» (1950) та Премія імені Льюїса Керролла за книгу «Триста дев'яносто сьомий білий слон». У 1964 році Рене Гійо став першим французьким письменником, який отримав Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена.

1966 рік

Тове Маріка Янссон (Tove Marika Jansson, 1914–2001)

Фінська художниця шведського походження, романістка, дитяча письменниця та ілюстратор. Народилася і майже все життя провела в Гельсінкі. Навчалася в художніх школах Стокгольма і Парижа. Здійснила творчі подорожі Італією, Францією та Німеччиною. Уже в 1920-х роках публікувала комікси в журналі «Garm», де працювала її мати. Живописні роботи Тове Янссон було представлено на багатьох виставках у Фінляндії і Швеції, а першу персональну виставку було відкрито у Гельсінкі у 1943 році. Але загальне визнання Тове Янссон принесли казки про родину Мумі-тролів, диваків і мудрагелів, які давно полюбилися усім дітям світу. Це твори «Маленькі тролі і велика повінь», «Комета прилітає», «Капелюх чарівника», «Небезпечне літо», «Мемуари тата Мумі-троля», «Зима-чарівниця», «Невидиме дитятко» та ін. Казковий світ Країни Мумі-тролів, породжений дивовижною фантазією письменниці, не схожий на інші. Це райське містечко, повне безтурботних веселощів, любові та домашнього затишку, де завжди радіють гостям і терпляче ставляться до чужих

⁷Prix Jeunesse – перша літературна премія Франції, присвячена дитячим книгам. Надавалася за кращий рукопис близько 250 000 знаків для дітей 7-14 років. Покликана була «дати нове життя французькій дитячій літературі» Існувала з 1934 до 1972 рр.

примх. Популярність автора дуже швидко вийшла за межі її рідної Фінляндії. Книги про Мумі-тролів перекладено понад 30 мовами. Казки Туве Янссон не обійшов увагою і кінематограф. Перші лялькові мультфільми виробництва Німеччини транслювали на телебаченні у 1959-1960 роках. Потім польська кіностудія здійснила випуск 39 серій лялькових короткометражних фільмів; а шведським телебаченням знято повнометражний фільм за однією з книг Туве Янссон під назвою «Між дитиною і дорослим». Також письменниця ініціювала проведення вистав за мотивами мумі-казок.

За свою творчість Туве Янссон як дитяча письменниця та ілюстратор удостоєна численних нагород і премій, серед яких медаль Сельми Лагерлеф (вона ж медаль Нільса Хольгерссона) (1953) за книгу «А що буде потім?», медаль Ельзи Бесков за ілюстрації до повісті «Чарівна зима» (1958), Премія Рудольфа Койву, Фінська Державна премія з літератури (1963, 1971, 1982). Ім'я письменниці неодноразово вносилося до Почесного списку ІВВУ, а у 1966 році вона отримала найвищу нагороду — Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена. На початку 1978 року за бажанням польських дітей письменницю було нагороджено Орденом Усмішки.

1968 рік

Джеймс Крюс (James Krüss, 1926–1997)

Найвідоміший, найтитолованіший дитячий письменник Німеччини ХХ століття. Повне ім'я — Джеймс Якоб Хайнріх Крюс. Народився на острові Гельголанд, де і провів перші 15 років свого життя, потім навчався у педагогічному училищі в місті Люнебург.

Літературна творчість приваблювала Джеймса з дитинства. Він виявляв поетичні здібності і свій перший вірш написав у 15-річному віці. Письменницьку діяльність розпочав із середини 1940-х років ХХ ст. У 1946 році вийшла його перша книжка «Золота нитка». З 1949 року Крюс переїздить до Мюнхена, займається поетичною творчістю та видає для своїх земляків журнал «Гельголанд» (1949-1956), де щомісяця друкує власні вірші. У 1951-1958 рр. працює на радіо, згодом виступає у телевізійних передачах, де навчає дітей віршуванню. Творами Крюса зацікавилися радіостанції інших європейських країн. Його ім'я поступово стає відомим. У 1966 році письменник оселяється у невеликому містечку Ла-Кальсада на острові Гран-Канарія (Канарські острови, Іспанія), де створює більшість творів. Письменник багато подорожує, про що свідчать його щоденники, подорожні нотатки, колекції фотографій та слайдів з поїздок (1951-1997). Головне своє завдання Крюс вбачав у тому, аби засобами літератури допомогти дітям опанувати світ в усьому його розмаїтті. Тому письменник перекладав німецькою мовою чимало творів дитячої літератури з метою ознайомлення німецьких дітей із культурами інших народів.

Літературний спадок письменника великий, складає понад 700 дитячих книжок багатьма мовами світу, з яких 476 — це книжки-картинки, дитячі повісті, оповідання, казки. У більшості з них відчувається прихована усмішка мудрого письменника над дитячою наївністю. Це жвавi оповіді з крутими сюжетними поворотами та неочіку-

ваними ситуаціями. Найвідоміші з них: «Маяк на омарових рифах» (1956), «Щасливі острови по той бік вітру» (1960), «Мій прадідусь і я» (1959), «Машина, що вміє говорити», «Тім Талер, або Проданий сміх» (1962), «Літо на омарових рифах» (1977).

Популярність творів Джеймса Крюса серед дітей, їхня художність, повчальність, гуманістичне спрямування були високо оцінені. Він був удостоєний Німецької молодіжної літературної премії (1960). А у 1968 році за внесок у світову літературу для дітей нагороджений Міжнародною премією імені Г.К. Андерсена. Спадкоємцями письменника у 2013 році було засновано Премію Джеймса Крюса⁸.

1970 рік

Джанні Родарі (Gianni Rodari, 1920–1980)

Італійський письменник, журналіст. Народився у м. Оменья, Італія. Після закінчення школи навчався в семінарії, а потім у Міланському університеті.

У 1948 році влаштувався репортером у газету «L'Unità». Саме тут, на сторінках періодичної преси, з'явилися перші публікації Родарі для дітей. Журналісту сподобалася пропозиція редактора — вести в газеті дитячу рубрику, і він із запалом узявся за справу: писав вірші, оповідання та казки. Незабаром, зрозумівши, що ця творчість захоплює його більше, ніж редакторська робота, погодився на пропозицію друзів переїхати до Риму та очолити дитячий журнал «Піонер».

У 1951 році Родарі випускає першу книгу — збірник «Книжка веселих віршів», куди увійшли такі твори: «Чим пахнуть ремесла?», «Куди поділися феї», «Блакитний трамвай».

Згодом у світ виходить знаменитий твір майстра — «Пригоди Цибуліно», де сучасному соціальному сюжету (тут і класова боротьба, і соціальна незахищеність) надано абсолютно нову алегоричність.

Найбільше визнання автор отримав завдяки казкам та книжкам для дітей. Серед них: «Джельсоміно в країні брехунів» (1959), «Казки по телефону» (1960), «Вірші в небі і на землі» (1960), «Планета різдвяних ялинок» (1962), «Джип у телевізорі» (1962), «Подорож Блакитної Стріли» (1964), «Торт у небі» (1966). Паралельно з письменницькою діяльністю Джанні Родарі все життя працював журналістом у виданні для юнацтва «Авангард», у газеті «Країна увечері»⁹, де до кінця життя був літературним співробітником.

Твори італійського письменника перекладено багатьма мовами світу. За його книгами створено анімаційні фільми «Хлопчик з Неаполя» (1958), «Цибуліно» (1961), «Неуважний Джованні» (1969), «Блакитна Стріла» (1985), «Подорож Блакитної Стріли» (1996) та художні фільми, серед яких: «Торт у небі» (1970), «Цибуліно» (1973), «Чарівний голос Джельсоміно» (1977).

У 1970 році за вагомий внесок у дитячу літературу Джанні Родарі нагороджено Міжнародною премією імені Г.К. Андерсена.

⁸ James Krüss Preise — Кожні два роки Міжнародна молодіжна бібліотека (Internationale Jugendbibliothek) в Мюнхені присуджує її нині живим письменникам, чия творчість відрізняється оригінальністю сюжету і яскравою образністю мови

⁹ «Paese Sera» — італійська щоденна вечірня прогресивна газета. Видається в Римі. Заснована 1949 року.

1972 рік

Скотт О'Делл (Scott O'Dell, 1890–1989)

Американський дитячий письменник, автор 26 романів для дітей, 3-х романів для дорослих і 4-х документальних книг. Народився у Лос-Анджелесі, штат Каліфорнія, США. Навчався в трьох університетах, але диплом так і не отримав. Літературну творчість розпочав у 1934 році. Більшість творів О'Делла — історична белетристика для юних читачів, у якій прослідковується специфіка Південної Каліфорнії — індіансько-іспанського Заходу. Дітей, сповнених жаги до пригод та любові до природи, захоплюють його розповіді про молодих людей, виживання яких залежить від їхньої рішучості та самостійності. Серед його найвідоміших книг: «Королівський п'ятий» (1966), «Чорна перлина» (1967), «Темна пирога» (1968). Перша дитяча книга автора «Острів блакитних дельфінів» у 1961 році була удостоєна Премій Джона Ньюбері та Льюїса Керролла, а в 1962 році внесена до Почесного списку Г.К. Андерсена, також у 1963 році ця книга отримала Німецьку молодіжну літературну премію. За значний внесок у дитячу літературу у 1972 році Скотт О'Делл отримав Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена. У 1978 році автора відзначено медаллю «Регіна» — Премією Американської католицької бібліотечної асоціації за видатний внесок у юнацьку літературу та визнано «Видатним американським письменником дитячої історичної фантастики». О'Делл вважається одним із кращих письменників-істориків для молоді.

У 1981 році Скотт О'Делл заснував власну премію — Scott O'Dell Award for Historical Fiction — в розмірі 5000 доларів за видатні художні твори історичної тематики.

1974 рік

Марія Кристіна Гріпе (Maria Kristina Gripe, 1923–2007)

Шведська дитяча письменниця. Народилася у замку Оскар-Фредріксборг поблизу Ваксгольма.

Ще в дитинстві Марія Гріпе розповідала своїм братам і сестрам на ніч казки, які вигадувала сама. Підлітком писала вірші, але вважала, що вони були вельми невдалими. Марія почала займатися літературою серйозно тільки тоді, як її донька Камілла досягла «казкового» віку — коли дітям можна і потрібно читати та розповідати казки. Перші свої книги Марія Гріпе написала саме для неї. У 1954 році Марія дебютувала з повістю «У нашому маленькому містечку». Літературним проривом стала трилогія про Хуго і Юсефін — «Юсефін» (1961), «Хуго і Юсефін» (1962), «Хуго» (1966) — цикл історій про тісну дружбу хлопчика і дівчинки.

На початку 60-х років була опублікована книга «Дочка батька Пеллеріна» — сучасний роман про дуже самотню та вперту дівчину. Далі були «Діти складува», «В час дзвонів» і «Країна за межами». У 70-х роках Марія Гріпе опублікувала п'ять книг про свого найвідомішого героя Ельвіса Карлсона: «Ельвіс Карлсон» (1972), «Ельвіс! Ельвіс!» (1973), «Справжній Ельвіс» (1976), «Як бути Ельвісом» (1977) і «Просто Ельвіс!» (1979), які ілюстрував її чоловік Харальд Гріпе. Також відомими є «Будинок Юлії та нічний тато» (1971), «Жук летить у сутінках» (1978), «Неймовірна історія Агнес Сесілії» (1981). Останню книгу «Квітка Ганни» було опубліковано у 1997 році.

Всього у доробку письменниці 38 книг, значна частина з яких перекладена 30 мовами світу — їх читають у Німеччині та Англії, Данії та Фінляндії, Японії та Китаї, в Литві, Латвії, Польщі, Ісландії, Нідерландах, Іспанії, Франції, Греції, Ізраїлі, Україні. Деякі з творів екранізовано. Письменниця удостоєна багатьох літературних нагород, серед яких премія Астрід Ліндгрєн¹⁰ (1972), Міжнародна премія імені Г.К. Андерсена (1974), Дитяча книжкова премія Північних країн¹¹ (1985). А у 1987 році вона увійшла до списку п'ятьох найвідоміших скандинавських дитячих письменниць (Астрід Ліндгрєн, Марія Гріпе, Сесіль Ліліус, Туве Янссон, Ірмелін Сандман-Ліліус). У 2005 році, ще за життя письменниці, видавничий холдинг «Бонієр Карлсон» запровадив літературну премію на її честь.

1976 рік

Сесіль Бьодкер (Cecil Bødker, 1927-2020)

Данська дитяча письменниця. Народилася у комуні Фредерісія у Данії. Перший вірш написала у десятирічному віці, а серйозно почала займатися літературною творчістю у 28 років. У 1955 році з'явилася її перша книга – збірка поезії для дорослих. У ранніх творах Бьодкер часто зустрічаються проникливі психологічні портрети дітей, в яких розкриваються їхні думки й відчуття — страх перед невідомим, прагнення безпеки й спокою. У 1967 році книга письменниці «Сайлас і чорний кінь» посіла перше місце в конкурсі книг для підлітків Данської королівської академії наук. Ця повість започаткувала великий цикл творів про хлопчика, який утік із циркової трупи. У 1969 році Сесіль Бьодкер чотири місяці мешкала в Ефіопії, що відобразилося у її наступних книгах — «Леопард» та «Дімма Голе». Крім цього, Бьодкер досить своєрідно переказала Новий Заповіт, написавши дві книги про Діву Марію.

Герої творів Сесіль Бьодкер вирізняються з натовпу — вони аутсайтери. У когось із них є фізичні вади, когось вигнали із суспільства, хтось занадто старий, а іншого покинули в дитинстві батьки. Бьодкер прагне переконати читача, що всі люди — особистості зі своїми історіями, всі вони важливі для суспільства, якщо отримують можливість проявити себе. У своїх книгах письменниця закликає до відновлення зав'язків із природою, до розв'язання одвічного конфлікту між особистістю і суспільством.

Сесіль Бьодкер має численні літературні нагороди і відзнаки: Данську літературну премію критиків¹² (1961), Нідерландську літературну премію «Срібний олівець» (1973), Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена (1976), Данську літературну премію Золотий лавр¹³ (1984), Премію Сьорена Гільдендала¹⁴ (1987), Данську

10 Шведська літературна нагорода від видавництва «Рабен і Шєгрєн» (швед. Rabén & Sjögren), у якому друкувала свої твори й працювала редактором сама Астрід Ліндгрєн. Заснована в 1967.

11 Nordisk Skolebibliotekarforenings Vørnebogspris або Nordisk Vørnebogspris — це літературна нагорода за дитячу літературу, заснована в 1985 році Асоціацією шкільних бібліотекарів Північної Європи. Переможці отримували грошову премію і диплом.

12 Kritikerprisen – Данська премія критиків за літературу. Щорічна премія данської літератури заснована у 1957 році Данською асоціацією видавців. На даний момент нагорода є грошовим призом у розмірі 30 000 данських крон.

13 De Gyldne Laurbær – щороку на початку січня бюлетені для голосування розсилаються по всіх книгарнях Данії, а в кінці січня отримані голоси підраховуються.

14 Der Søren-Gyldendal-Preis – данська заохочувальна літературна премія, яку присуджує Фонд «Шєрен Гільдендал Фонден» з 1958 року, названа на честь засновника найбільшого та найдавнішого видавництва в Данії. Переможцям, які згідно з умовами фонду «знаходяться в середині сильного і своєрідного творчого акту і повинні заохочуватись продовжувати свою роботу з честю», надається премія у розмірі 200 тис. датських крон.

літературну премію для жінок (1988), Ювілейну стипендію Асоціації письменників Данії (1996), Гран-прі Данської королівської академії наук (1998).

1978 рік

Паула Фокс (Paula Fox, 1923–2017)

Американська письменниця, журналіст, педагог, автор книг для дітей і дорослих. Народилася у Нью-Йорку. Навчалася у школах на Кубі, в Канаді та США. Вищу освіту отримала в Колумбійському університеті.

У 60-х роках вона почала писати книги для дітей і про дітей. Паула Фокс — задушевний оповідач, вона описує почуття і відчуття, процес духовного розвитку на основі особистого досвіду. Створені нею персонажі є дуже реалістичними особистостями, їхні слова і вчинки цілком правдиві, при цьому письменниця не намагається повчати читача. Серед героїв її творів — некоммунікбельні, «важкі» підлітки, діти, яким бракує уяви. Твори порушують проблеми СНІДу, алкоголізму, бездомності, смерті. Часто в оповіданнях Фокс дітей псує не середовище, а дорослі. Книги письменниці «Кімната Моріса» (1966), «Хлопчик із кам'яним обличчям» (1968), «Одноокий кіт» (1984), «Повітряний змій у вигляді орла» (1995) тощо розповідають про стосунки дорослих і дітей. У всіх своїх книгах авторка оспівує стійкість людського духу. Її внесок у розвиток дитячої літератури був настільки вагомим, що у 1978 році Міжнародна рада з книг для молоді (IBBY) нагородила її Міжнародною премією імені Г.К. Андерсена. Крім цього письменниця отримала медаль імені Джона Ньюбері за роман «Погонич рабів» (1974), Нідерландську літературну премію «Срібний олівець» (1976), Національну книжкову премію США з дитячої літератури (1983), Німецьку молодіжну літературну премію (2008).

1980 рік

Богуміл Ржиг (Bohumil Říha, 1907–1987)

Чеський дитячий письменник і сценарист. Народився 22 лютого 1907 року в с. Вишетичі у Південній Богемії (Чехія). Початкову школу, а у 1925 році й педагогічне училище, закінчив у м. Чаславі. Працював помічником учителя, старшим викладачем муніципальної школи в Габречі та шкільним учителем у Подєбрадах, а з 1945 року — шкільним інспектором у Високому Миті. Понад 20 років присвятив діяльності на педагогічній ниві. Досвід роботи у школі допоміг йому глибоко пізнати дитячий спосіб мислення, зрозуміти особливості дитячого розвитку.

Свою першу книгу для дітей із двома казками Богуміл Ржиг опублікував у 1941 році, що відразу принесло йому популярність. У творчості письменника простежуються три чітких напрями: твори, що розповідають безпосередньо про повсякденне життя дитини; книги метафоричного характеру, що розвивають уяву та чарівні казки. Його герої — діти, які намагаються знайти своє місце в цьому суперечливому світі, повному веселощів і турбот, радісних і сумних моментів. Почуття відповідальності, дружба, доброта, співчуття — ось на що звертає увагу читачів письменник. У 1952 році Ржигу обрали секретарем Спілки письменників ЧРСП, завдяки чому він часто відвідував СРСР, Китай, Мексику та інші країни. В 1956–1967 роках був

директором Державного видавництва «Альбатрос», яке спеціалізувалося на дитячих книжках. Як авторитетний діяч культури Ржига зумів залучити до роботи над дитячою книгою найкращих чеських письменників й ілюстраторів. Він брав активну участь у діяльності ЮНЕСКО, а у 1964 році став одним із засновників та першим президентом Чеського відділення Міжнародної ради з дитячої і юнацької літератури (IBBY). Багато творів письменника було екранізовано.

Богуміл Ржига — лауреат Міжнародної літературної премії імені Януша Корчака за роман «Новий Гулівер» (1979) та Міжнародної премії імені Г.К. Андерсена (1980).

1982 рік

Ліжія Божунга (Lygia Bojunga Nunes, 1932 р.н.)

Народилася у місті Пелотас (Ріо-Гранде-ду-Сул, Бразилія), згодом із родиною переїхала до Ріо-де-Жанейро. У 1951 році стала актрисою, виступала з театральною групою, яка подорожувала країною, працювала на телебаченні та радіо. У пошуках інтегрованого з природою життя вона переїхала до штату Ріо-де-Жанейро та разом зі своїм чоловіком заснувала Току — сільську школу для дітей з обмеженими можливостями, яка проіснувала 5 років.

У 1972 році з'явилася її перша дитяча книга про пригоди п'ятьох тварин — «Колеги», написана у традиціях латиноамериканського магічного реалізму. Під тиском режиму бразильської диктатури у 1970 роках Л. Божунга була змушена відобразити дійсність максимально приховано, вдаючись до символічних алегорій. Її книги насичені символами та розповідають про бідність простих людей, утиски з боку влади, крім того автор піднімає тему дорослішання підлітків. Одна за одною виходять наступні твори письменниці: «Анжеліка» (1975), «Жовта сумка» (1976), «Дім хрещеної» (1978), «Друкований диван» (1980).

Повість «Жовта сумка» перекладено багатьма мовами та адаптовано до театральних вистав у Бразилії, Бельгії та Швеції. Цей психологічний твір став результатом особистого протесту авторки проти ролі жінки в сучасному латиноамериканському світі.

Книги письменниці перекладено 23 мовами світу.

Ліжія Божунга є лауреатом численних нагород та премій у галузі дитячої літератури: у 1973 році отримала літературну премію Бразильської книжкової палати «Жабуті»¹⁵ у номінації «Дитяча література» за книгу «Колеги», її повість «Жовта сумка» нагороджена щорічною Премією «Золота печатка» від Національної бразильської секції IBBY, а також внесена до Почесного списку IBBY (1978); у 1982 році письменниці присуджено Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена, а у 2004 році вона отримала Меморіальну премію Астрід Ліндгрен, журі якої відзначило, що «Ліжія Божунга з грайливою легкістю дитини долає кордон між фантазією та реальністю. У її драматичних оповіданнях, створених за законами традицій усного мовлення, читач потрапляє безпосередньо в світ мрії та фантазії, який створюють головні герої, намагаючись у такий спосіб впоратися із реальними обставинами.

¹⁵ Prêmio Jabuti (порт.) — літературна премія Бразилії, яка названа на честь черепахи, популярної в Латинській Америці. Заснована у 1959 році Бразильською книжковою палатою з метою розвитку вітчизняної словесності і читацької культури. Присуджується в багатьох номінаціях, серед яких поезія, роман, новела, есе, дитяча література, історія літератури, літературний переклад, ілюстрація тощо.

Самобутність письменниці проявляється в умінні змішувати гру, ліричний початок і абсурдний гумор із соціальною критикою, любов'ю до свободи і рішучим захистом вразливої дитини». У 2006 році письменниця створила культурний фонд «Ліжія Божунга» з метою книгорозповсюдження серед бразильського населення.

1984 рік

Крістіне Нестлінгер (Christine Nöstlinger, 1936-2018)

Австрійська письменниця. Народилася у передмісті Відня. Навчалась в Академії прикладного мистецтва за фахом «Прикладна графіка». У 1957 році вийшла заміж, згодом народила двох дочок. Писала статті для щоденних газет, журналів та австрійської компанії суспільного телерадіомовлення. «Над ідеєю писати дитячі книжки ніколи не замислювалась. Оскільки мені було нудно вдома з двома дітьми, я захотіла намалювати дитячу книжку... вигадала та записала її. Коли дитяча книжка була закінчена, більше сподобався текст книги, ніж мої ілюстрації...». Так виникла перша книга письменниці «Рудоволоса Фредеріка» (1970). Ця повість принесла авторці у 1972 році літературну премію Фрідріха Бедекера за досягнення у німецькомовній дитячій та юнацькій літературі. Наступні книги – «Діти з дитячого підземелля», «Троє поштових грабіжників» (1971), «Начхати нам на огіркового короля!», «Чоловік для мами» (1972) «Летіть, хрущі!», «Маленький пан береться за справу» (1973), «Конрад, або Дитина з бляшанки» (1975), «Обзивають мене мурахоїдом» (1986), «Маргаритко, моя квітко» (1988), «Футбольні історії від Франца» (2002) та багато інших майже щороку друкувалися різними видавництвами. Письменниця так пояснює свою творчість: «У моїх книгах дуже багато фантастичних казкових елементів, тому що я люблю фантазувати. Крім того, опираючись на ці елементи, я досягаю кращого розуміння дітьми реального життя».

За роки багатоплідної творчої праці К Нестлінгер отримала понад 30 літературних національних та міжнародних премій, у т.ч. у 1984 році – Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена, у 2003 році стала першим лауреатом Меморіальної премії імені Астрід Ліндгрєн. На її книжках виросло не одне покоління дітей в усьому світі. Вона є авторкою понад 150 дитячих творів, які стали популярними серед читачів-дітей завдяки поєднанню гумору та магії, висвітленню реальних проблем дітей та дорослих, що виникають у сучасному житті. Не уникала письменниця і теми дорослішання підлітків, пошуку вирішення їхніх складних життєвих питань. Її книги перекладено 38 мовами, деякі — екранізовано.

1986 рік

Патрісія Райтсон (Patricia Wrightson, 1921–2010)

Австралійська письменниця народилася в місті Лісмор (Новий Південний Уельс). До вступу в школу в Квінсленді вона навчалася заочно. Кар'єра Патрісії Райтсон як дитячої письменниці почалася під час її роботи адміністратором у лікарні в одному з містечок Нового Південного Уельсу. У 1955 році вийшов перший роман письменниці — «Вигнута змія». Історії, що створювала Патрісія, здебільшого були гумористичними, пригодницькими і ліричними, про дітей і для дітей.

Однак поступово в її творчості стали з'являтися і фантастичні елементи та сюжети. А в 1972 році, працюючи над книгою «Старовинне чарівництво», вона зрозуміла, що в Австралії повинні бути свої власні таємничі істоти, народжені вічнозеленими австралійськими заростями і червоними пустелями, сліпучо-яскравим світлом і блідими тінями. Саме з цього часу бере відлік найбільш значимий і цікавий період у творчості письменниці — вона починає активно використовувати і вводити в тексти своїх книг міфологію австралійських аборигенів, їхні легенди й казки. Райтсон шукала і знаходила зроблені антропологами і етнографами записи фольклору аборигенів і використовувала їх, іноді дещо несподівано — в міських розповідях. У процесі роботи вона віднайшла свій стиль; поетична мова письменниці найповніше розкрилася в її головному шедевр — трилогії «Пісня про Вірруне» («Насуваються льоди»; «Темний блиск води»; «Подорож за вітром»). У цих книгах описані героїчні легенди про юнака Вірруне, завдання якого — врятувати країну від руйнування та протистояти смерті.

Протягом життя Патрісія Райтсон написала 27 книжок, які були опубліковані 16-ма мовами світу. Основні теми, які письменниця розкриває у своїх книгах, — це дбайливе ставлення людей до природи і людська дружба. Її твори вирізняються використанням місцевого фольклору, багатою фантазією, великою кількістю таємниць, а також розумінням важливості збереження природи. Вона надала форму основоположним міфам безмежної країни, її духу і таким чином буквально відкрила Австралію решті світу.

Серед нагород Патрісії Райтсон — щорічна Премія «Австралійська дитяча книга року» (чотириразове нагородження і кілька номінацій), Премія Дітмар¹⁶ (1982), медаль Дромкіна¹⁷ (1984). За внесок в австралійську і всесвітню літературу в 1986 році Райтсон було присуджено Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена. За життя письменниці створено премію її імені. Так, секція «Дитяча література» Літературної премії прем'єр-міністра Нового Південного Уельсу з 1979 року присуджувалася як одна нагорода, але у 1999 році вона розділилася на дві премії — Премію Патрісії Райтсон (для аудиторії початкової школи) та Премію Етель Тернер (для аудиторії середньої школи).

1988 рік

Анні Шмідт (Annie Schmidt, 1911–1995)

Нідерландська письменниця. Народилася в містечку Капелле на острові Зейд-Бевеланд (Нідерланди). Навчалася майбутня письменниця на бібліотечних курсах, працювала директором великої бібліотеки. Після Другої світової війни почала писати книги для дітей. Найвідоміші твори письменниці — збірка віршів «Чайник зі свистком» (1950), серія оповідань для маленьких «Ян і Янеке» (1953–1960), антологія поезії «Все гаразд» (у Великобританії відома під назвою «Рожевий лимонад»).

Вірші А. Шмідт стали поворотним моментом в історії нідерландської поезії для дітей. За стилем вони схожі на вірші, які складають діти, а тематично в них переважає антиавторитарний елемент: бунт проти правил і порядків, які встановлені

¹⁶ Ditmar – найвідоміша австралійська премія в галузі наукової фантастики, фентезі та жахів, що присуджується щорічно з 1969 року на австралійському конкурсі NatCon.

¹⁷ Медаль «Дромкін» щорічно присуджується громадянину Австралії, чия робота є значним внеском у розвиток дитячої літератури.

дорослими. Шмідт – істинний педагог, але вона не читає моралі. Її вірші сповнені фантазії, гумору і руху; в них є інтрига і зазвичай — щасливий кінець, що створює відчуття безпечного світу для дітей, вселяє в них надію.

Понад 40 років Анні Шмідт писала в різних жанрах: вірші для дітей і підлітків, тексти для кабаре і мюзиклів, дитячі оповідання, нотатки до газети, програми для радіо і телебачення. Її дитячі книжки читають люди віком від 5 до 95 років. На батьківщині її звать «Королевою данської літератури для дітей та підлітків». Анна Шмідт отримала багато літературних відзнак, серед них Державна премія Нідерландів у галузі дитячої та юнацької літератури (1964), Премія за кращу нідерландську книгу (1988, 1991), Міжнародна премія імені Г.К. Андерсена (1988).

1990 рік

Турмуд Гауген (Tormod Haugen, 1945–2008)

Норвезький письменник, перекладач. Народився у норвезькому селі Трюсиль у губернії Хедмарк. Закінчив факультет порівняльного літературознавства та історії мистецтв університету Осло, після чого в 1971–1973 роках працював у музеї Мунка. Як письменник дебютував у 1973 році, написавши книгу «Не так, як минулого року», потім почав регулярно публікуватися і став одним із найвідоміших дитячих письменників Скандинавії.

Основна тема творів Гаугена — психологія дитини, внутрішній світ та емоції дітей, зі своїми загадками, таємницями та секретами. Письменник пише про дітей і дорослих, які мріють про суспільство, де можна довіряти один одному та розвивати свої здібності. Герої його книг потрапляють у складні життєві ситуації, переживаючи страх, невпевненість та пригніченість. Діти — персонажі творів Гаугена — відчують невисловлене, бачать фальш, хоча не завжди розуміють її причини. Книги автора написані простою мовою і легко читаються. Дітям до вподоби казкові та детективні повісті письменника «Цепелін» (1976), «Роман про Меркель Хансен, Донну Зиму та Великий втечу» (1986) та інші.

Турмуда Гаугена нагороджено низкою престижних літературних премій, зокрема Премією Міністерства культури Норвегії «За дитячу і юнацьку літературу» (1975, 1976, 1979, 1987, 1989), Літературною премією Асоціації норвезьких критиків¹⁸ (1979), Премією видавництва «Гільдендаль»¹⁹ (1980), Німецькою молодіжною літературною премією (1979), Премією Баста²⁰ за дитячу літературу Норвезької асоціації перекладачів (1988), а також Міжнародною премією імені Г.К. Андерсена (1990).

1992 рік

Вірджинія Гамільтон (Virginia Hamilton, 1936–2002)

Американська письменниця. Народилася в містечку Йеллоу Спрінгз, штат Огайо (США). Вірджинія була наймолодшою в сім'ї серед п'ятьох дітей. У традиціях

¹⁸Премія Асоціації норвезьких критиків – одна з найпрестижніших премій у Норвегії, яка щорічно з 1950 року вручається Асоціацією норвезьких критиків за досягнення в різних галузях мистецтва.

¹⁹Премія Гільдендаль – щорічна літературна премія, яка вручалася в період з 1934 по 1995 рік норвезьким видавництвом Gyldendal Norsk Forlag.

²⁰Bastianprisen – це щорічна премія Норвезької асоціації літературних перекладачів, заснована в 1951 році, присуджується за переклад зарубіжних видань на норвезьку мову. Нагорода – це статуетка, зроблена Орнуйфом Бастом, та грошова винагорода.

родини основними були читання, написання музики і усна творчість — сімейні перекази допомагали краще зрозуміти себе, осмислити нові життєві обставини.

Перший роман Вірджинії Гамільтон «Зілі» було опубліковано у 1967 році. Її творча спадщина включає майже 30 творів для юних читачів — романи, біографічні нариси, збірки народних казок. Гамільтон відома також як лектор і викладач, її статті друкувалися у багатьох періодичних виданнях. Серед видатних творінь Вірджинії Гамільтон — «Планета юного Брауна» (1971) і «М-р Хіггінс, Великий» (1974).

Як правило, твори Вірджинії Гамільтон складні за своєю будовою, з непростими взаєминами персонажів, які визначаються особливостями їхнього внутрішнього світу. В її книгах завжди відчувається вплив африканської спадщини — історії, звичаїв, фольклору. Це помітно у творах, присвячених юним афроамериканцям, які прагнуть осмислити своє історичне коріння. Знайомство з книгами Вірджинії Гамільтон подібно подорожі лабіринтом, де читач збирає все нові й нові враження, а наприкінці з'ясовує, що вони складаються в єдину картину.

Протягом письменницької кар'єри за досягнення в літературі для дітей та підлітків Вірджинія була удостоєна багатьох літературних відзнак, серед яких Національна книжкова премія в номінації «Дитячі книги» (1975), Премія імені Льюїса Керролла (1976), Бостонська премія «Глобус – Хорн»²¹ у номінаціях «Фантастика» (1983) та «Нехудожня література» (1988), медаль Джона Ньюбері (1989), Премія миру імені Густава Хайнемана для дитячих та юнацьких письменників (1991); Міжнародна премія імені Г.К. Андерсена (1992), стипендія Мак-Артура²² (1995), Медаль Лаури Інглз-Уайлдер²³ (1995).

Щорічно з 1984 року у Кентському державному університеті штату Огайо проходять конференції Вірджинії Гамільтон щодо мультикультурної літератури для молоді. У 2010 році Американська асоціація бібліотек започаткувала книжкову Премію «Коретта Скотт Кінг — Вірджинія Гамільтон» на честь дитячої письменниці.

1994 рік

Мадо Мітіо (Mado Michio, 1909–2014)

Японський письменник, автор численних віршів для дітей. Народився у Токуямі (префектура Ямагуті) на острові Хонсю. Закінчив Національний технологічний університет Тайбея, працював інженером у Департаменті водних шляхів і портів в апараті генерал-губернатора Тайваню.

Перші вірші почав писати в 19 років. На становлення його як письменника вплинув шанований японський поет того часу Х. Кітахара, який у 1934 році відібрав два вірша Мадо Мітіо для публікації в дитячому журналі «Кідомоно куні». А в 1936 році композитор Я. Ямагуті поклав на музику вірші Мадо «Фута ацу». Ці події стали початком кар'єри Мадо як творця дитячих віршів та пісень. З 1948 року Мадо Мітіо

²¹ Boston Globe-Horn Book Awards є однією з найпрестижніших американських нагород в царині дитячої та юнацької літератури. Заснована у 1967 році відомими бостонськими виданнями The Boston Globe та The Horn Book Magazine.

²² MacArthur Fellows Program – стипендія у півмільйона доларів США, яка щорічно надається фондом Джона і Кетрін Мак-Артур громадянам або резидентам США, які працюють у будь-якій галузі і «демонструють виняткові досягнення і потенціал для довгої і плідної творчої роботи».

²³ Lauri Engles-Wilder Medal – нагорода, що вручається Американською бібліотечною асоціацією авторам або ілюстраторам книг для дітей, виданих у США, які мали значний і тривалий вплив на дитячу літературу. Назва походить від імені Лаури Інгаллс Уайлдер, яка першою була удостоєна цієї нагороди в 1954 році.

працював у видавництві журналу «Дитяча книга», а перша збірка віршів побачила світ у 1952 році. Після виходу на пенсію в 1959 році письменник цілком присвятив себе поезії. Загалом його літературний доробок налічує понад 2000 віршів.

До початку 1990-х років творчість Мадо Мітіо була практично невідома за межами Японії, але в 1992 році за ініціативи імператриці Мітіко книгу Мадо «Тварини» було перекладено англійською мовою та опубліковано в двомовному варіанті в Японії та США. Книга відразу отримала широке визнання в усьому світі. У віршах поета прославляється життя, розмовляють тварини, крапельки дощу, гори. Вперше читачі світу змогли відчутти естетичну витонченість і духовну глибину майстра малих форм.

Поезія Мадо Мітіо вільна від сентименталізму та примусової розумності, вона приваблює дітей, розкриваючи делікатне почуття гумору поета і його здатність насолоджуватися нісенітницями. Іншою особливістю поезії Мадо є простота вираження – навіть коли вірші натякають на глибоке філософське значення, слова залишаються короткими, простими та зрозумілими.

За літературну діяльність Мітіо Мадо неодноразово нагороджувався преміями, зокрема Дитячою літературною премією «Нома»²⁴ (1968), Премією Асоціації японської літератури для молоді (1976), Міжнародною премією імені Г.К. Андерсена (1994), Премією Асахі національної японської газети «Асахі сімбун» (1996).

1996 рік

Урі Орлев (Єжи Хенрик Орловський, Jerzy Henryk Orłowski, 1931 р.н.)

Польський письменник. Народився у Варшаві. З 1940 по 1943 роки знаходився у Варшавському гетто. Після загибелі матері від рук нацистів Єжи разом із братом відправили до концтабору Берген-Бельзен, де він перебував майже 2 роки. Після закінчення війни майбутній письменник емігрував до Палестини, а з 1962 року живе в Єрусалимі. У 1956 році побачив світ перший роман У. Орлева «Свинцеві солдати». З 1976 року автор пише для дітей. Його творчий доробок складає понад 30 книг, серед яких більшість біографічні – «Острів на Пташиній вулиці» (1981), «Лідія, королева Палестини» (1991), «Пісочна гра» (1996), «Біжи, хлопчику, біжи» (2001) тощо. Його книжки справжні, чесні, не зважаючи на драматизм сюжетних обставин, сповнені оптимізму та вчать необхідності виборювати право на життя за будь-яких умов, виживати без гіркоти у суворі та страшні часи. Так у книзі «Звір темряви» (1976) письменник поставив перед собою завдання не тільки впоратися з власним страхом перед війною, а й зі страхом темряви, який відчують багато дітей. У книзі дитина долає ворожу реальність, вигадавши друга і фантастичну гру. Герой перемагає страх, надавши йому ім'я, та товаришує з ним, прийнявши його як захисника замість батька, якого вбили на війні. Книга відразу зробила автора знаменитим і незабаром стала класикою.

Твори письменника перекладено з івриту на 36 мов. У 1990 році Урі Орлев став лауреатом Міжнародної літературної премії імені Я. Корчака за роман «Острів на Пташиній вулиці». У 1996 році за вагомий внесок у розвиток дитячої літератури письменника нагороджено Міжнародною премією імені Г.К. Андер-

²⁴ Дитяча літературна премія «Нома» — одна з трьох категорій Літературної премії фонду Сейдзі Нома – нагорода, яка покликана сприяти розвитку японського літературного мистецтва.

сена. 1997 року Урі Орлев отримав Національну єврейську книжкову премію²⁵. У США чотири книги письменника отримали Премію Батчелдер²⁶, (за кращу перекладну книгу для дітей) в англomовних перекладах Г. Халкіна «Острів на вулиці Берд» (1984), «Людина з іншого боку» (1992), «Леді з капелюхом» (1996) та «Біжи, хлопчику, біжи» (2004).

1998 рік

Кетрін Патерсон (Katherine Paterson, 1932 р.н.)

Сучасна американська письменниця. Народилася в Китаї в сім'ї американського місіонера. З початком китайсько-японської війни у 1937 році родина була змушена шукати притулку в США, неодноразово змінюючи місце проживання, тож у дитинстві Кетрін доволі часто доводилося пристосовуватися до нових обставин, засвоюючи на власному досвіді, як відчувають себе приїжджі та іноземці, яких не сприймає оточення. Її потяг до письменництва дав про себе знати досить рано. У 7 років вона вперше публікується в газеті шанхайської американської школи. Після закінчення середньої школи у Вірджинії Кетрін вступила до Королівського коледжу в Брістолі (штат Теннесі), де розпочала вивчення англійської літератури. Одночасно викладала в маленькій сільській школі у Вірджинії. Згодом продовжила навчання в Пресвітеріанській школі християнської освіти у Річмонді, де головним чином займалася підготовкою молодих жінок до церковної викладацької та місіонерської роботи.

Чотири роки працювала місіонером на японському острові Сікоку та вивчила японську мову. Досвід життя в цій країні у подальшому надав їй матеріал для декількох дитячих оповідань, дія яких відбувається в Японії.

Сприймати себе як письменницю Патерсон почала в 1964 році, коли їй запропонували написати навчальний посібник для недільних шкіл Пресвітеріанської церкви. Минуло 9 років, і світ побачив перший роман «Знак хризантеми» (1973). А у 1977 році вона отримала Національну книжкову премію за книгу «Майстер-лялькар» (1976). У наступні роки одна за одною з'явилися книги, які принесли їй найбільший успіх: «Міст до Терабітії» (1977), «Чудова Гілл Хопкінс» (1978), «Полюбив я Якова» (1980). В її творах головні герої зазвичай діти-сироти, які самостійно знаходять вихід зі складних життєвих ситуацій. Частина її творів екранізовано.

Письменницю, творчий доробок якої складає понад 30 книг, неодноразово було відзначено різними преміями та нагородами, серед яких Національна книжкова премія в номінації «Дитячі книги» (1977, 1979), медаль Джона Ньюбері (1978, 1981), Міжнародна літературна премія імені Я. Корчака (1981), Нідерландська літературна премія «Срібний олівець» (1983), Гран-прі у сфері дитячої і підліткової літератури (Франція, 1986); внесення до Почесного списку Міжнародної ради з дитячої та юнацької літератури 1994 року; Медаль Лаури Інглз-Уайлдер (2013).

²⁵ Премія надається Радою єврейської книги (іврит: הקירמאב יודויה רפסה ועמל הצעומה), яка заснована в 1944 році і є організацією, що заохочує видання єврейської літератури з метою «сприяння читанню, написанню та виданню якісних книг єврейського вмісту англійською мовою в Північній Америці».

²⁶ Batchelder Award заснована в 1966 році, присуджується за видатну книгу іноземною мовою, перекладену американським видавцем на англійську мову. Названа на честь видатного американського бібліотекаря Мілдред Леони Батчелдер.

У 1998 році Кетрін Патерсон стала лауреатом Міжнародної премії імені Г.К. Андерсена, а у 2006 році — Меморіальної премії Астрід Ліндгрєн.

Кетрін Патерсон є віце-президентом Національного альянсу дитячої книги і грамотності та почесним прижиттєвим членом Міжнародної ради книг для молоді та прижиттєвим членом секції США — USIBBY.

2000 рік

Анна Марія Машаду (Ana Maria Machado, 1941 р.н.)

Бразильська дитяча письменниця. Народилася у Ріо-де-Жанейро у 1941 році. Навчалася у Федеральному університеті мистецтв. Творчий шлях розпочала як художниця, але через 20 років вирішила займатися літературною діяльністю. Наприкінці 1969 року Анна залишила Бразилію, що на той час потерпала від військової диктатури. Подорожуючи, вона вивчала мови та працювала журналістом у США, Франції, Італії. Викладала в Каліфорнійському університеті у Берклі, отримала звання професора.

Наприкінці 1972 року повернулася до Бразилії. У 1977 році вийшла її перша дитяча книга «Бенедикт-Бенедикт брат», що була частиною колекції «Книги для відпочинку». У 1978 році побачила світ книга «Історія навпаки», яка мала величезний успіх, і Анна Марія отримала низку запрошень від видавців, що активізувало діяльність письменниці у сфері дитячої книги. У 1979 році Анна Марія Машаду відкрила перший книжковий магазин дитячої літератури в Бразилії.

Для творчості письменниці характерний магічний реалізм. Вона пише про рівність усіх людей, про сім'ю, де дитина відчувається захищеною; створює оповідання, науково-пізнавальні книги, романи для підлітків. Усього з під пера письменниці вийшло понад 100 книг для дітей та дорослих. Серед них «Прабабця Беа, прабабця Бель» (1981), «Очі на пір'ї» (1994), «Дель Тамано Джусто» (2001). Перекладала португальською дитячу класику — «Аліса в Країні Чудес» та «Пітер Пен». Переклади її власних творів видаються у 17 країнах світу.

З 2003 року Анна Марія Машаду є президентом Бразильської академії літератури.

Творчість письменниці неодноразово відзначена нагородами: Премією Бразильської книжкової палати «Жабуті» у номінації «Дитяча література» (1978), Національного фонду дитячої книги Бразилії (1993), «Дім Америк» на Кубі²⁷ за дитячу книгу «Очі на пір'ї», що перемогла у конкурсі серед книг для дорослих; Національною літературною премією Бразильської академії імені Машаду де Ассіса (2001) та Міжнародною премією імені Г.К. Андерсена (2000).

2002 рік

Ейден Чемберс (Aidan Chambers, 1934 р.н.)

Британський письменник, автор творів для дітей та юнацтва. Народився в Честер-ле-Стріт, графство Дарем (Англія). Закінчив коледж «Боро-роуд» у Лондоні,

²⁷ Premio Literario Casa de las Américas (ісп.) – літературна премія, заснована кубинським Домом Америк у 1959 році. Є однією з найстаріших і найпрестижніших літературних премій Латинської Америки. Премія вручається за твори іспанською, португальською, французькою та англійською мовами авторам з країн Латинської Америки і Карибського басейну. Спочатку нагорода присуджувалася у п'яти номінаціях: поезія, велика і мала проза, есе та драматургія. Пізніше були додані номінації «Документалістика» (1970) і «Дитяча література» (1975).

після чого два роки служив у Королівському флоті, потім викладав англійську мову і драму в різних школах. Перші твори Чемберса були опубліковані в 60-х роках ХХ ст., коли він ще учителював у школі. У 1967 році Чемберс залишає викладацьку діяльність і присвячує себе письменницькій праці — стає письменником-фрілансером. У 1969 році Чемберс спільно з дружиною Ненсі засновує видавництво «Трімбл-Пресс», починає випускати журнал «Сигнал», де друкуються критичні статті про дитячу літературу. З 1978 по 2005 роки Чемберс написав цикл із шести романів, об'єднаних однією темою — «Що таке любов?», які принесли йому світове визнання. У цих книгах досліджується природа самопізнання людини, розкриття особистості через емоції, духовний досвід. В усіх творах, адресованих юнацтву, автор відкрито та переконливо порушує теми, які традиційно були під забороною, експериментує з мовою, формою, змістом. Тут є авторефлексивні внутрішні монологи і діалоги, змінні точки зору, мовна гра і стилізація. У 2003-2006 роках письменник був президентом Шкільної бібліотечної асоціації Великобританії. За свою творчу діяльність має престижні нагороди та звання: почесний доктор філософії університету Умео (2003), почесний доктор літератури університету Глостершира (Великобританія) (2008), член Королівського літературного товариства (2009), почесний доктор літератури університету Оксфорд Брукс (2011). Нагороджений медаллю Карнегі від бібліотечної Асоціації Великобританії та Премією Майкла Л. Принца від Американської бібліотечної асоціації (1999) за роман «Листи з безлюдної землі». Спільно з дружиною у 1982 році отримує Премію Елеонор Фардзон за видатні заслуги в розвитку дитячої літератури, а у 2002 році — нагороджений найвищою премією в галузі дитячої книги — Міжнародною премією імені Г.К. Андерсена. Нині Чемберс видає книги інших письменників, які пишуть для сцени, радіо, телебачення, газет і журналів не тільки в Британії, але й в інших країнах.

2004 рік

Мартін Водделл (Martin Waddell, 1941 р.н.)

Ірландський письменник. Народився у місті Белфаст, що у Північній Ірландії. Починав кар'єру футболіста і навіть підписав контракт з юнацькою командою британського клубу «Фулхем», а коли зрозумів, що кар'єра професійного гравця не вдалася, розпочав літературну діяльність. Спочатку писав книги для дорослих, перший серйозний успіх йому приніс комічний трилер «Отлі», за яким згодом було знято відомий художній фільм. Наприкінці 1960-х почав писати для дітей. У його доробку і тексти до книжок-картинок для найменших, і психологічні романи та повісті для підлітків. Однією з головних відмінних рис його книг є шанобливе, уважне ставлення до читача. Це проявляється не тільки у виборі тем, а й у тому, як письменник розв'язує порушені у творах проблеми. Мартін Водделл володіє рідкісним талантом — легко, немов розважаючи, говорити про серйозні речі. Звертаючись до повсякденних ситуацій і життєвих турбот, автор демонструє, які різнопланові рішення вони можуть мати, веде з читачами серйозну розмову і не боїться ставити складні запитання. Серед книг Водделла чимало історій про привидів, але це не примітивні «страшилки». Привиди Водделла приходять у світ

людей, тому що шукають їхньої допомоги у вирішенні проблем, які залишилися з часів їхнього життя, і при цьому нерідко самі стають у нагоді людям. Повесть «Дівчинка-привид» (1985) присвячена політичній ситуації в Ірландії, яка розглядається в історичній перспективі. В кінці цієї книги Водделл зазначає: «Якщо в історії Ірландії були жертви, то і ми в їх числі ... але вони померли, а у нас ще є можливість вибору. Ми можемо спробувати знайти інший шлях».

Найвідомішими його творами для дітей є книги про ведмежат — «Чому ти не спиш, Ведмедик?» (1988), «Пішли додому, Ведмедик» (1991), серія «Маленький Дракула» (1986-2001), повість «Дівчинка-привид» (1985), книжки-картинки «Парк у темряві» (1989), «Совенята» (1992). Мартін Водделл двічі отримував Дитячу книжкову премію Nestlé²⁸ (1988, 1991). За книгу «Парк у темряві» письменник разом із ілюстратором Барбарою Фірт отримав Премію Курта Машлера²⁹ (1989), а в 2004 році Водделла за визначний внесок у дитячу літературу удостоєно Міжнародної премії імені Г.К. Андерсена.

2006 рік

Маргарет Махі (Margaret Mahy, 1936–2012)

Письменниця, автор романів для дітей та юнацтва народилася у місті Факатане, що у Новій Зеландії. Першу книгу майбутня письменниця написала у 7 років. Навчалася в Оклендському університеті (1952–1954), де отримала ступінь бакалавра, та в університеті Кентербері (1955). Згодом цей університет присвоїв письменниці почесний ступінь доктора і в 1985 році заснував спеціальну стипендію імені Маргарет Махі. У 1956 році письменниця закінчила новозеландську бібліотечну школу в Веллінгтоні. Перша книга письменниці побачила світ у 1969 році. У 1980-х роках Маргарет залишила роботу в бібліотеці й цілком присвятила себе літературній діяльності. У творчому доробку автора понад 50 книг. Її дитячі книги «Лев на лузі» і «Людина, чия мати була піратом» стали національною класичною літературою Нової Зеландії. Романи письменниці перекладено німецькою, французькою, іспанською, нідерландською, данською, норвезькою, італійською, японською та іншими мовами. Найвідомішим з її доробку вважається роман «Той, хто переслідує». Саме за цей твір у 1982 році та за роман «Перехід» у 1984 році Маргарет Махі була удостоєна медалі Карнегі. За внесок у дитячу літературу Маргарет Махі отримала вищу нагороду своєї країни — Орден Нової Зеландії. У 1991 році Новозеландський фонд Дитячої книги заснував медаль Маргарет Махі, яку присуджують видатним дитячим письменникам. У 2003 році письменниця отримала премію у галузі дитячої книги Нової Зеландії за кращу дитячу книгу «Алхімія», також вона є дворазовим володарем Премії «Фенікс» у галузі наукової фантастики за кращу англomовну книгу «Реєстр Всесвіту» (2005) та за книгу «Пам'ять» (2007). У 2006 році Маргарет Махі стала лауреатом Міжнародної премії імені Г.К. Андерсена.

²⁸ Премія Nestlé Children's Book Prize і Nestlé Smarties Book Prize (1985–2007 pp.) деякий час представляли собою набір щорічних нагород за британські дитячі книги. Засновник премії – Booktrust, незалежна благодійна організація, що займається пропагандою книг у Великобританії за підтримки Nestlé. Це була одна з найбільш шанованих і престижних премій за дитячу літературу.

²⁹ Kurt Award Maschler (1982–1999) – британська літературна премія для авторів та ілюстраторів, яка щороку визнавала одну «роботу для дитячої уваги, в якій об'єднані текст і ілюстрація так, щоб гармонічно взаємодоповнювати одне одного». Переможці отримували нагороду у розмірі 1 000 £ та статуетку «Еміль».

2008 рік

Юрг Шубігер (Jürg Schubiger, 1936–2014)

Швейцарський письменник та психотерапевт, відомий своїми книгами для дітей. Народився у місті Цюріх. Навчався у комерційному училищі, а згодом мав чимало різних професій — від столяра та підсобного робітника на будівництві до копірайтера у рекламному агентстві. Вивчав германістику, психологію і філософію в університеті Цюріха та отримав ступінь доктора філософії. У 1969–1979 роках працював у педагогічному видавництві, паралельно вивчаючи групову психотерапію. З 1979 року водночас займався і приватною практикою як психотерапевт, і літературною діяльністю.

У творчості Шубігера дивовижним чином переплітаються міфологія і буденна реальність, казка і філософські роздуми. Для дитячої аудиторії Юрг Шубігер пише вірші, оповідання, комікси, короткі повісті й романи. Оповідання письменника схожі на класичні казки, персонажами багатьох із них є тварини або предмети. Про твори Шубігера кажуть, що він пише про дорослий світ, дивлячись на нього очима дитини. Головні герої його книг — діти, але його твори ваблять не тільки дітей, але й дорослих своєю філософською глибиною і життєвою мудрістю.

За свою творчу працю письменник отримав багато нагород: 1996 року — Німецьку молодіжну літературну премію; у 1996 та 2005 роках — Премію Швейцарії за книги для дітей та юнацтва «Коли світ був ще молодим» та «Історія Вільгельма Телла»; 1997 року — Нідерландську літературну премію «Срібний олівець» за книгу «Коли світ був ще молодим»; 2003 року — Літературну премію Швейцарського фонду Шиллера в Цюріху за книгу «Халлер і Хелен», а 2008 року за значний внесок у дитячу літературу отримав Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена.

2010 рік

Девід Амонд (David Almond, 1951 р.н.)

Англійський письменник, насамперед відомий як автор творів для дітей і підлітків, написаних у жанрі магічного реалізму. Народився у 1951 році в місті Ньюкасл у Великобританії. Закінчив католицьку академію в Хебберні та університет Східної Англії, де вивчав англійську та американську літературу. У 1985 році опубліковано першу книгу Амонда — збірку оповідань «Безсонні ночі», орієнтовану на дорослу аудиторію. Перший дитячий роман «Скелліг» (1998) мав великий успіх та приніс своєму автору медаль Карнегі та одну із найпрестижніших та найпопулярніших літературних премій Великобританії — Уїтбредівську премію. Відзначені нагородами також наступні книги Амонда для дитячої та юнацької аудиторії: роман «Пустеля Кіта» (1999) отримав Премію імені Майкла Л. Принца Американської бібліотечної асоціації; роман «Ті, що ковтають полум'я» (2003) — Уїтбредівську премію в категорії «Краща дитяча книга»; книгу «Глина» (2005) було номіновано на літературну премію відомої британської газети «Гардіан» та включено Американською бібліотечною асоціацією до списку кращих книг для підлітків 2007 року. Девід Амонд також пише для театру. Найвідоміші його п'єси — «Дика дівчинка, дикий хлопчик», «Мій тато — Птах», «Небесні очі». Книги письменника перекладено понад 20 мовами світу.

У 2010 році Д. Амонд став лауреатом Міжнародної премії імені Г.К. Андерсена. У висновках міжнародного журі було відзначено, що він уміє пробудити фантазію юних читачів, захопити їх, підштовхнути до читання, вчить їх мислити самостійно.

Романи письменника для дітей та підлітків користуються величезною популярністю серед молоді та дорослих, високо оцінені критиками та рецензентами. Вони часто фігурують у списках для читання національних навчальних програм, а також є предметом академічного вивчення дитячої літератури.

2012 рік

Марія Тереса Андруетто (Maria Teresa Andruetto, 1954 р.н.)

Аргентинська письменниця, автор книг для дітей і дорослих. Народилася в містечку Арройо Кабрал у сім'ї іммігрантів з італійського міста П'ємонт, які прибули в Аргентину після Другої світової війни. Рано навчилася читати, успішно закінчила школу, вступила до університету Кордови, де вивчала літературу. Тривалий час працювала вчителем початкової і середньої школи. Літературну творчість розпочала на початку 1990-х років після падіння військової диктатури в Аргентині. Зараз Марія Тереса Андруетто — визнаний класик аргентинської літератури, її книги вивчають в університетах і школах. У творах письменниці багато «недитячого»: вона пише про самотність і нерозуміння, про убогість і проблеми емігрантів, про хвороби, депресії і біди в сім'ї. Вважає, що з дітьми, як і з дорослими, потрібно говорити про важливі речі, навіть, якщо це непросто та сумно. Між тим критики відзначають ліричність і поетичність її творів.

З прес-релізу IBBY за 2012 рік: Андруетто є «видатним художником слова», який створює «унікальні, чутливі й глибоко поетичні книги», що «ламають бар'єри між поколіннями і сприймаються як підлітками, так і дорослими». Найвідоміші її книги для дітей: збірки оповідань «Зачарована каблучка» (1993), «Сліди на піску» (1997), повісті для підлітків «Стефано» (1997), «Така Фефа» (1999), оповідання для молодших школярів «Чемпіон» (2000), книга жахів для дітей «Жінка-вампір» (2001), казка «Беньяміно» (2003), «Країна Хуана» (2003), «Дівчинка, серце і дім» (2010). Серед численних нагород за творчість для дітей та підлітків: Літературна премія Луїса де Техеда (1993), Премія Національного фонду і мистецтв Аргентини (2002), внесення до Почесного списку IBBY (2008), Іberoамериканська премія з літератури для дітей (2010), Нагорода Асоціації дитячої літератури Аргентини (Аргентинської секції IBBY), Міжнародна премія імені Г.К. Андерсена (2012), Платинова премія «Конекс» (2014).

2014 рік

Нахоко Уєхасі (Nahoko Uehashi, 1962 р.н.)

Письменниця, автор багатьох книг для дітей і юнацтва, народилася в Японії. Закінчила токійський англійський університет Ріккіо за спеціальністю «культурна антропологія», захистила докторську дисертацію. Викладає етнологію у приватному університеті для жінок в Токіо, спеціалізуючись на тематиці австралійських аборигенів.

Літературою для дітей та юнацтва займається з 1989 року. Великий вплив на творчість письменниці мають традиційні японські міфи і легенди. У творчості використовує професійні знання, розкриваючи у своїх книгах чарівні світи, які багато у чому ґрунтуються на культурі давньої Східної Азії. Уехасі пише про Середньовіччя, однак робить це словами людини XXI століття.

Найбільш відомими творами письменниці є романи-фентезі «Священне дерево» (1989), «Сон бога місячного лісу» (1991), «За лисячим посвистом» (2003), серія романів-фентезі Морібіто.

Нахоко Уехасі є лауреатом численних міжнародних та національних дитячих премій Японії та Великобританії. Серед них нагорода від японської асоціації письменників для дітей, яку принесла письменниці книга «Сон у місячному лісі» (1991); премія «Нове обличчя дитячої літератури Нома» та нагорода дитячої культури та видавництва «Санкей» за першу книгу серії Морібіто «Охоронець духу» (1996), переклад якої англійською мовою у 2009 році був удостоєний Премії Батчелдер, а п'яту книгу серії «Охоронець Бога» було включено до Почесного списку IBBY (2004). Роман «За свистом лисиці» (2003) отримав Дитячу літературну премію «Нома». У 2014 році Нахоко Уехасі стала лауреатом Міжнародної премії імені Г.К. Андерсена.

З прес-релізу IBBY (2014): пані Уехасі «пише екстраординарні твори з фентезі та наукової фантастики». Вона «будує світи, наповнені таємницею і очікуванням, використовуючи цікаві і складні метафори, кмітливі літературні прийоми з дуже тонким гумором», її проза призначена «для вимогливих читачів, і молодих, і старих».

2016 рік

Цао Веньсюань (Cao Wenxuan, 1954 р.н.)

Китайський дитячий письменник, народився у місті Яньчен. У дитячі роки на майбутнього письменника вплинули Великий китайський голод і Китайська революція, які відіграли визначну роль у його світобаченні й творчості. У 17 років опублікував перші твори для дітей. Завдяки літературному успіху у віці 20 років отримав рекомендацію до вступу в Пекінський університет. Після закінчення навчання залишився працювати на факультеті китайської мови і літератури, де і донині обіймає посаду професора.

Написав понад 100 літературних творів, три з яких було покладено в основу сценаріїв для фільмів. Твори Цао Веньсюаня перекладено багатьма мовами, включаючи англійську, корейську, німецьку, французьку, шведську і японську. У своїй творчості розвиває традиції реалізму. Однією з принципових характеристик його книг є можливість перетворити переживання та спогади про своє дитинство в літературні творіння, оскільки важкі життєві умови, в яких він зростав, міцно вкорінені в його творах: дія його творів відбувається на тлі масового голоду, репресій часів Культурної революції, нашістя сарани й інших складних життєвих ситуацій. Діти — герої його творів — проходять через трагічні випробування та страждання. Цао Веньсюань вважає, що «місія дитячої літератури полягає у створенні доброї духовної бази для всього людства».

Серед найбільш репрезентованих творів автора — «Будинок трави» (1997), «Солом'яний будинок» (1997), «Птах» (1999), «Тонкий рис» (2003), «Бронза і Соняшник» (2004).

Письменника неодноразово було нагороджено Премією Бін Сінь за дитячу літературу та Премією Пінг Цінглінг за молодіжну літературу — престижними літературними преміями китайської дитячої художньої літератури, а у 2016 році він першим із китайських письменників отримав найпрестижнішу в галузі дитячої літератури Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена.

2018 рік

Ейко Кадоно (Eiko Kadono, 1935 р.н.)

Японська письменниця. Народилася в Токіо. Навчалася в університеті Ніхон Фукусі у префектурі Аїті, а потім отримала вчений ступінь з англійської літератури в приватному університеті Васеда в Токіо. Після закінчення навчання у 1960 році емігрувала на два роки до Бразилії. Особисті враження від перебування у Бразилії вклала у своє перше оповідання про хлопчика, який любив танцювати самбу «Луїзіньо — хлопчик із Бразилії» (1970).

Ейко Кадоно написала майже 200 книг, різних за жанрами: книжки-картинки, оповідання, повісті, романи, документальна проза, есе. Філософський світогляд її літературних творів характеризується вірою у незвичайне, в чудесне, у неймовірний світ фантазії, який є неодмінною складовою частиною матеріального світу людей. Одним із найголовніших та найвідоміших письменницьких проєктів Ейко Кадоно є цикл із 6 книг про відьму Кікі, над яким вона працювала протягом 20 років. Ця серія книг перекладена англійською мовою у 2003 році. Першою книгою циклу є «Служба доставки Кікі», де розповідається про юну відьму, яка разом із котом Дзі-дзі летить у назустріч незвіданому для проходження своєрідної відьомської практики та долає різні труднощі дорослого життя. У 1989 році за мотивами циклу книг режисером Хаяо Міядзакі створено анімаційний фільм.

Сьогодні Ейко — професійна письменниця, за літературну творчість отримала багато нагород, у т.ч. у 1985 році — Дитячу літературну премію «Нома» для дебютантів, у 2000 році — внесена до Почесного списку IBBY, у 2018 році — стала лауреатом Міжнародної премії імені Г. К. Андерсена.

2020 рік

Жаклін Вудсон (Jacqueline Woodson, 1963 р.н.)

Американська письменниця, автор книг для дітей та підлітків. Народилася в Коламбусі, штат Огайо, майже відразу переїхала до Південної Кароліни, де нею опікувалися бабуся і дідусь. У віці 7 років переїхала до Брукліна (Нью-Йорк), де живе до сьогодні. Вона радіє, що отримала досвід життя у різних штатах, адже отримала можливість відчувати різний спосіб життя: спокійний, сфокусований на громаді — у Південній Кароліні, активний, мультикультурний — у Нью-Йорку. Зрозуміла, що мріє стати письменницею з 7 років, адже її мама постійно відводила до бібліотеки і перевіряла, що Жаклін прочитала за день.

Письменниця проводить безкоштовні читання у школах, особливо у тих, які не отримують достатнього фінансування або не вважаються престижними. Творчий доробок Вудсон складає понад 30 книжок для молодших читачів і підлітків – від книжок-картинок для самих маленьких до повістей для старших підлітків, деякі з них – у віршах. Темою її книг є міжрасові шлюби, наркоманія, програми протекції свідків, життя в прийомних сім'ях. Особливістю її творів є присутність надії на краще, якій не завадить гострота обраних тем. Її історії свіжі, цікаві, а розв'язка завжди задовольняє читача. Жаклін одна з небагатьох письменників, які пишуть про і для афроамериканців.

Книги Вудсон – дуже реалістичні, оскільки для кожної з них вона ретельно збирає фактичний матеріал. Книга «Диво-хлопчики» (2000) розповідає про 22-річного хлопця, який після раптової смерті матері змушений опікуватися двома братами-підлітками. Працюючи над книгою, Вудсон багато розмовляла як з людьми, які опинялися у схожих ситуаціях, так і з юристами. Для неї важливо було дізнатися, чи дійсно молода людина може заробити гроші на життя своїх братів або сестер, чи має вона право отримати над ними опіку.

А дія повісті «Пір'я» (2007) розгортається у 70-і роки в містечку, де живуть тільки афроамериканці, і куди одного разу приїжджає білий хлопчик. Вудсон ставить низку гострих питань. Як прийняти і зрозуміти людину іншої культури? Як побачити за зовнішньою чужою оболонкою близькі тобі риси характеру? І, нарешті, як прийняти самого себе?

За словами письменниці, мета її творчості полягає в тому, аби підлітки, які перебувають у стресовому стані через побоювання майбутнього та відчувають утиск своїх прав, залишалися сповненими надії.

Жаклін Вудсон здобула чимало важливих літературних премій, серед яких Книжкова премія Коретти Скотт Кінг за книги «Я не хотіла тобі цього розповісти» (1995), «Із зошитів Меланін Сан» (1996), «Диво-хлопчики» (2001), «Локмоція» (2004), «Кожна доброта» (2013), «Коричнева дівчина мріє» (2015); Почесна премія Кальдекота³⁰ за книгу «Незабаром прийдеш додому», Премія Маргарет А. Едвардс³¹ як відзнака видатного довічного вкладу в письменство для підлітків (2006), Книга Честі Медалі Джона Ньюбері (2008, 2009, 2015); вихід у фіналісти (2002, 2003, 2016) та перемога у престижній американській нагороді «Національна книга»³² (2014); Меморіальна премія Астрід Ліндгрєн (2018); була номінована (2014), а у 2020 отримала Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена.

30 Почесна медаль Асоціації бібліотечного обслуговування дітей (підрозділу Американської бібліотечної асоціації). Присуджується щорічно з 1938 року художнику-ілюстратору за «найвидатнішу американську ілюстровану книгу для дітей», видану в попередньому році. Є однією з найпрестижніших нагород США в галузі дитячої літератури.

31 The Margaret A. Edwards Award заснована в 1988 році, присуджується як автору, так і конкретній його роботі за значний і тривалий внесок у літературу для молоді. Щорічна премія фінансується журналом School Library Journal, який визнає авторську роботу з надання допомоги підліткам в усвідомленні себе і вирішенні питань про їхню роль і значення у відносинах, суспільстві і в світі.

32 National Book Awards засновані в 1950 році, є американськими літературними преміями, започаткованими некомерційною організацією Національний книжковий фонд. Нагородами в даний час відзначають кращі художні, публіцистичні, поетичні, перекладні і молодіжні видання, які друкуються щороку.

ХУДОЖНИКИ-ІЛЮСТРАТОРИ –

лауреати Міжнародної премії імені Г. К. Андерсена

1966 рік

Алоїс Каріджет (Alois Carigiet, 1902–1985)

Швейцарський художник-ілюстратор, театральний сценограф, художник-декоратор, плакатист, письменник.

Народився в маленькому містечку Трун кантону³³ Граубюнден на півдні Швейцарії. У 1918-1923 рр. він навчався малюванню, декоративно-прикладному мистецтву, з 1923 року працював у рекламному агентстві. Вигравши кілька конкурсів і заробивши авторитет у колах художників-дизайнерів, у 1927 році Алоїс відкрив у Цюриху власне художнє ательє, де виготовляли святкові прикраси, рекламні та навчальні плакати, ілюстрації та карикатури для друкованих ЗМІ. Особливий успіх Каріджета принесли виготовлення діорами для швейцарського павільйону на Всесвітній виставці в Парижі 1937 року, а також розробка дизайну плакатів для швейцарської національної виставки «Ланді», що проходила в Цюриху в 1939 році.

Роботи Каріджета 1930-х років відображали повсякденні мотиви життя, а також враження від поїздок у Францію, Іспанію і Лапландію.

З 1940 по 1945 рр. художник працював з письменницею Селіною Чонц, створив ілюстрації до книжки-картинки з віршами «Дзвінкий Урслі» та до її сиквелів. У поселеннях кантону, де жила авторка, є звичай – навесні дзвонити в коров'ячі дзвіночки; найчастіше це роблять діти, і кожен з них бажає, щоб у нього був найбільший і найгучніший дзвіночок. Найперша книжка-картинка Каріджета «Дзвінкий Урслі» (1945) розповідає саме про цей звичай. Краса дикої природи, пригоди маленького втікача, почуття самотності, яке охоплює героя зоряної ночі в горах, тривога його батьків про зниклого сина, повернення в надійний домашній затишок — ці теми подано у книзі з неповторною новизною. У творчій співпраці Чонц та Каріджета вийшла ще низка книжок, у т. ч. «Флоріна та Дика пташка», «Заметіль» — сюжети про дорослішання підлітків та соціальну ініціацію. Але по-справжньому улюбленою стала історія про хлопчика Урслі саме завдяки ілюстраціям Каріджета, який володів унікальною манерою малювання, рідкісною здатністю дуже точно передавати образи головних героїв.

У 1965 році Каріджет розпочав нову серію книжок-картинок, з них три засновані на його власних дитячих спогадах. За першу з них — «Антон-козопас» — у 1966 році автор отримав Молодіжну книжкову премію Швейцарської асоціації вчителів.

Крім цього Каріджет ілюстрував шкільні хрестоматії для кантону Цюриха та чарівні казки кантону Грізонс, а також «Поклик предків» Дж. Лондона та інші книги.

Міжнародна рада з дитячої та юнацької книги 1966 року ухвалила рішення щодо введення додаткової номінації до Міжнародної премії імені Г.К. Андерсена для найкращих художників-ілюстраторів дитячих книг. Першим її лауреатом цього ж року і став Алоїс Каріджет.

³³ Територіально-адміністративна одиниця Швейцарії.

1968 рік

Іржи Трнка (Jiří Trnka, 1912–1969)

Чеський художник, книжковий ілюстратор, сценарист, режисер-мультиплікатор. Народився у м. Пльзень. Мистецьку освіту отримав у Вищій школі прикладного мистецтва у Празі. Спочатку він презентував себе як сценічний художник, скульптор та графік. Але серед мистецтвознавців більш відомі його лялькові мультиплікаційні фільми і книжкові ілюстрації. Він започаткував кіностудію «Іржи Трнка і брати в мультиплікації», де створив лялькові і мальовані фільми, завдяки яким завоював міжнародне визнання. Іржи Трнка вважається засновником чеської мультиплікації. Багато дослідників та істориків кіно визнають його як видатного фахівця світового рівня у сфері лялькового фільму.

Іржи Трнка хотів зробити книги, де картинки, пов'язані в органічне ціле з текстом, стимулюватимуть у дитині фантазію. «Взагалі ілюстрації до дитячих книг здебільшого здавалися мені поверхневими, як ніби вони для автора — лише випадковий відступ від серйозної роботи. Я ніколи не мав такого підходу. Всі ілюстрації, зроблені мною для дитячих книг, — результат ясного творчого завдання, я вкладав в них все, що хотів передати».

Іржи Трнка проявив себе новатором, виступивши в кінці тридцятих років з ілюстраціями, схожими на дитячі малюнки, в книжці-картинці про неслухняне і вперте ведмежа «Ведмежа-Колобок». Дитячий світ знову з'явився в його поетичних ілюстраціях до казки Франтишека Грубіна «Лілія і Чаклунка-зима», в книжці «Зачаровані ворота», веселій казці про п'ятьох хлопчиків, що грають в саду за чарівними воротами з божевільним котом, п'ятьма дикими слонами і китом, який вміє читати і розмовляє арабською. Він також виразно проілюстрував музичну історію Прокоф'єва «Петрик та вовк».

Іржи Трнка любив казки і досяг вершин у роботі над ілюстраціями до них. Працюючи над казками Андерсена, він поєднував дитячу простоту з класичною витонченістю і театральними ефектами. Ілюстрації до казок братів Грімм витримані в стилі народного гумору, а «Тисяча і одна ніч» у виконанні художника вабить яскравими кольоровими картинками, прекрасними зразками перського стилю.

У 1963 році Іржи Трнка отримав звання «Народний артист Чехословаччини». А у 1968 році художнику присуджено Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена у номінації «Ілюстратор».

1970 рік

Моріс Сендак (Maurice Sendak, 1928–2012)

Американський дитячий письменник, художник-ілюстратор, продюсер, режисер, актор. Народився у Брукліні (Нью-Йорк, США). Стати художником-ілюстратором вирішив у дванадцять років після перегляду мультфільму «Фантазія» (студія «Дісней» 1940). Моріс Сендак не мав спеціальної художньої освіти, але уважно вивчав творчість інших художників, історію книжкової ілюстрації. Після закінчення школи Сендак працював оформлювачем вітрин у магазині. Згодом отримав перше замовлення – проілюструвати книгу Марселя Айме «Чудова ферма» (1951).

У 1951–1962 роках Моріс Сендак проілюстрував понад 40 книг. У 1956 році з'являється перша книга «Вікно в кімнаті Вінні», де Сендак виступає не лише як художник, а й як письменник. Потім видає «Дуже-дуже далеко» (1957), «Записка на дверях Розі» (1958) та інші. 1963 рік став вирішальним у його долі. Художник створив книгу «Там, де водяться диковиська», яка принесла йому світову славу та була перевидана у багатьох країнах світу. Також він проілюстрував серію дитячих книг «Ведмежатко». У 1995 році за його ілюстраціями в Канаді зняли мультсеріал з 39 серій. У 2009 році відбулася прем'єра фільму за казкою Сендака «Там, де водяться диковиська». Його творчість поцінована чисельними престижними літературно-мистецькими нагородами: Медаль Кальдекота за книгу «Там, де водяться диковиська» (1964), Міжнародна премія імені Г.К. Андерсена за ілюстрування дитячих книг (1970), Медаль Лаури Інглз-Уайлдер (1983), Меморіальна премія імені Астрід Ліндгрєн (2003).

Упродовж останніх років життя М. Сендак рідше повертався до книжкової ілюстрації. Він викладав, працював у кіно та на телебаченні, створював костюми та декорації для театральних постановок. Проте книга залишалася головним покликанням Моріса Сендака, його улюбленою справою.

1972 рік

Іб Спанг Олсен (Ib Spang Olsen, 1921–2012)

Данський письменник та ілюстратор, найбільш відомий багатьом поколінням данців як художник мультиплікатор та ілюстратор дитячих книжок.

Народився та виріс у Копенгагені. Першим місцем його роботи став відділ карикатур столичної профспілкової газети «Соціал-Демократен» (1942). У 1945–1949 роках навчався у Копенгагенській академії мистецтв та Школі графічної майстерності, згодом, у 1952–1961 роках, викладав у Бернадоцькій школі.

Все життя Олсена пов'язане з мистецтвом. Дитячі спогади стали натхненням для його жартівливих та гротескних графічних замальовок. Він ілюстрував книги інших письменників, складав власні, працював у кіно, театрі, на телебаченні, багато викладав, був членом комітету по роботі з дітьми при Міністерстві культури Данії.

Іб Спанг Олсен — майстер малюнку олівцем. Саме так починалися майже всі його ілюстрації — з малювання олівцем, який потім набував різнокольорового забарвлення. Роботи Олсена, сповнені різноманітних форм та деталей, цікаві, гумористичні та життєрадісні, передавали характер свого автора, який все своє довге життя відрізнявся дитячою цікавістю та жагою до знань.

У тісній співпраці з поетом Хальфданом Расмуссенем вийшло чимало книжок із дитячими віршиками-нісенітницями, на яких виросло не одне покоління данських дітей.

Не менш відомі і власні книжки Олсена: книжка-картинка про незвичайні пригоди маленького паровозика «Маленький потяг» (1954), казка з відлунням данського фольклору «Болотяниця варить пиво» (1957).

Олсен був активним членом Ради академій, яка пов'язана з Королівською датською академією образотворчих мистецтв, з 1982 по 1990 рік працював у комі-

теті Міністерства культури Данії з питань дітей та культури. За значні досягнення у створенні дитячих книжок Олсену тричі (у 1964, 1964 та 1967 роках) присуджено дитячу книжкову премію Міністерства культури Данії. У 1972 році за вагомий внесок в ілюстрування дитячих книг художник отримав Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена, а у 2008 — премію Дідлендалу за книжки для дітей.

1974 рік

Фаршід Месгалі (Farshid Mesghali, 1943 р.н.)

Іранський аніматор, графічний дизайнер, ілюстратор та письменник. Народився в місті Ісфаган в Ірані. У 1964 році, навчаючись в Тегеранському університеті, почав свою професійну кар'єру як графічний дизайнер та ілюстратор. Після закінчення університету вступив до Інституту інтелектуального розвитку дітей та молоді в Тегерані. З 1970 по 1978 створив більшість своїх мультфільмів, які були відзначені преміями, робив постери до фільмів, ілюстрував дитячі книги. У 1979 році переїхав в Париж і наступні чотири роки працював художником та скульптором.

У 1986 році Фаршід Месгалі переїхав до Лос-Анжелесу, де відкрив власну студію графічного дизайну. З 1990 по 1994 рр. створив серію творів мистецтва на основі цифрових фотографій. У 1994 році почав працювати на мультимедійну компанію в Сан-Франциско, створюючи та оформлюючи віртуальне середовище в інтернеті. У 1998 році повернувся в Іран, де став художнім редактором багатотомної монументальної роботи «Історія дитячої літератури в Ірані», перші два томи якої вийшли в 2001 році.

У даний час працює над скульптурами та монтажними проектами у своїй студії в Тегерані.

Коріння робіт Месгалі – в його культурі, а його дитинство і досвід, його теми і візуальна мова – універсальні, і можуть бути зрозумілі в усьому світі.

Художник створює ілюстрації до перських казок, комбінуючи елементи мистецтва сучасної ілюстрації та фольклорної традиції. Це виражається у використанні орнаменту та стилізації фігур. Ілюстратором також створено новий спосіб написання перського алфавіту.

Неодноразово талант Месгалі було відзначено престижними міжнародними нагородами, серед яких Почесна грамота за «Маленьку чорну рибку» (1968) та «Золоте яблуко» за «Араша-лучника» (1973) Братиславського бієнале, Перша графічна премія за «Маленьку чорну рибку» (1969) та відзнака «Критиків - початківців»³⁴ за роботу «Герой» (1971) на Болонському книжковому ярмарку; Спеціальний приз Венеціанського кінофестивалю за стрічку «Хлопчик, птах і музичний інструмент» (1973); Спеціальна премія на Канській виставці кінопостерів (1974); Спеціальний приз Московського кінофестивалю за короткометражні фільми для дітей та Гран-прі італійського фестивалю «Джифоні»³⁵ за фільм «Подивись зно-

34 Critici in erba – премія Міжнародного дитячого книжкового ярмарку у Болоньї, що визначається журі, до складу якого входять діти. На нагороду номінуються твори у категоріях «8-11 років» і «11-14 років».

35 Giffoni International Film Festival є одним із найвідоміших дитячих кінофестивалів у світі. Він проходить у невеликому італійському містечку Джиффоні Валле Піана на півдні Італії. Починаючи з 1971 року, щорічно фестиваль відвідують понад 2000 дітей із різних країн світу.

ву» (1975); Третя премія Варшавського біенале (1977), нагорода «Нома» за книгу «Мій їжак, моя лялька і я» (1985).

У 1974 році Фаршід Месгалі отримав Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена за вагомий внесок в ілюстрування дитячих книжок.

2013 Месхалі обрано у якості одного зі світових майстрів «Комітету світових майстрів Кореї». Також він є членом журі Фестивалю анімаційних фільмів в Аннесі, виставки дитячих книг у Болонії, а також багатьох іранських фестивалів з культурології, живопису, графіки, видавництва та кіно.

1976 рік

Тетяна Мавріна (Tatiana Mavrina, 1900–1996)

Російська радянська художниця-живописець, графік, ілюстратор. Заслужений художник РСФСР (1981). Лауреат Державної премії СРСР (1975).

Тетяна Олексіївна Лебєдєва народилася в Нижньому Новгороді. У 1921-1929 роках навчалася у Вищому художньо-технічному інституті та Вищих художньо-технічних майстернях. Була членом групи «Тринадцять». З 1930 року використовувала як псевдонім дівоче прізвище матері — Мавріна. Займалася живописом, писала акварелі, ілюструвала твори Бальзака, Гофмана, Франса, Золя, Лермонтова.

Багато подорожувала старовинними російськими містами. Результатом цих подорожей стало видання книги-альбому «Шляхи-дороги» (1980), в якому зібрано акварелі і гуаші з видами заповідних куточків Росії —Звенигорода, Углича, Ростова, Ярославля, Павлівської слободи та ін.

Робота в змішаній техніці — темпера, гуаш, акварель — дозволяла в повній мірі реалізувати вроджене почуття кольору. З роками манера художниці змінювалася. Після війни Мавріна звернулася до світу народної творчості. Не піддаючись соцреалістичному впливу, вона обрала шлях близький до російського народного мистецтва, створивши власний, «Мавринський» почерк — декоративний, барвисто-радісний, пустотливий.

Багато працювала не тільки у живописі, а й у книжковій ілюстрації (оформила понад 200 книг). Багато разів ілюструвала казки А. С. Пушкіна: «Казка про мертву царівну і сім богатирів» (1946); «Руслан і Людмила» (1960); «У лукомор'я» (1961) та М.А. Булатова «Іван селянський син і чудо-юдо» (1953), «Морозко» (1956), «Сивка-бурка» (1956), «За щучим велінням» (1958) «Сонце, Місяць і Ворон Воронович» (1960). У 1969 році вийшла в світ «Казкова абетка». Деякі малюнки Мавріної покладено в основу невеликих оповідань, написаних Юрієм Ковальом. Відомі також і її роботи для театру і кіно.

В останні роки життя Тетяна Олексіївна Мавріна, вже не виходячи з дому, продовжувала працювати з пристрасстю і життєствердною енергією, залишаючись вірною своїй життєлюбній та діяльній натурі.

Художниці присуджено Державну премію СРСР (1975) за цикл ілюстрацій до книг «Російські казки», «Казкова абетка», «Лукомор'я», «За тридев'ять земель», «Вітер по полю гуляє ...», «А. С. Пушкін. Казки» і станкову графічну серію «Казка. Батьківщина. Краса». У 1976 році Тетяну Олексіївну нагороджено Міжнародною

премією імені Г.К. Андерсена за вагомий внесок в ілюстрування дитячих книжок, а у 1981 році присуджено почесне звання «Заслужений художник РСФСР».

1978 рік

Отто Свен (Otto Svend, 1916–1996)

Данський художник-ілюстратор, автор книжок для дітей. Народився в Копенгагені. Почав малювати ще дитиною, рано вступив на вечірнє відділення Данської школи дизайну, згодом навчався в інших художніх школах Копенгагена та Лондона. Почав художню кар'єру з виконання замовлень на обкладинки дитячих книг і став одним із найбільш популярних книжкових ілюстраторів у Данії.

Роботи художника можна поділити на ілюстрації до казок (Г.К. Андерсена, братів Грімм, А. Ліндгрєн й інших авторів) та книжки-картинки про життя дітей у різноманітних країнах у різні епохи, які художник складав сам. Його ілюстрації чудово відповідають атмосфері та подіям історії, ідеї тексту, розкривають світ почуттів, емоцій, уявлень персонажів, відображають як приватне життя, так і соціальні конфлікти. Бажання показати реальні сторони життя втілювалося в книзі з історичним сюжетом «Повінь», в якій описується руйнівна повінь у південній Данії в 1872 році на островах, де провів своє дитинство художник. Головні її герої – діти. Роботи художника відрізняють увага до деталей, данського пейзажу та розуміння ставлення дітей до чарівного світу казки. Все це надає їм неповторної оригінальності, поетичності та гармонійності. Книжки-малюнки автора про дітей у різних країнах цікаві та інформативні, містять драматичні епізоди і відрізняються багатством фантазії та деталей.

Ілюстровані художником книги втілюють мрію, яку він висловив, отримуючи Міжнародну премію імені Г. К. Андерсена у 1978 році: «Коли ти намагаєшся передати текст в ілюстраціях, то прагнеш зробити малюнки, наповнені думками та почуттями, і випустивши їх у світ, сподіваєшся на відповідь — сподіваєшся, що ці ілюстрації пробудять схожі думки і відчуття у читачів...».

1980 рік

Акаба Суюкіті (Akaba Suekichi, 1910–1990)

Японський художник-ілюстратор. Народився в Токіо. З 1931 року жив та працював у Маньчжурії, у вільний час займався живописом. 1939 року вперше відправив свої картини до виставки національного мистецтва Маньчжурії, де згодом тричі отримував спеціальні відзнаки. Повернувшись до Японії 1947 року, став вільним художником та двадцять років працював у відділі інформації американського посольства в Токіо.

Акаба самотужки засвоїв прийоми традиційного живопису, що вважається найбільш складним процесом. У 50 років (1961) він створив свою першу книжку-картинку «Каса³⁶ Дзідзо³⁷» за мотивами народної казки, а потім книжки «Онїроку³⁸ та тесляр» та «Білий кінь», які стали дуже популярними.

36 Каса – конусоподібний капелюх різновид японського національного головного убору.

37 Дзідзо – улюблене та шановане в Японії народне буддійське божество, до якого звертаються з різними проханнями.

38 Онїроку або онї — в японській міфології великі злісні ікласті і рогаті людиноподібні демони з червоною, блакитний або чорною шкірою.

У цих книжках-картинках художник втілює свою мрію – ілюструвати книгу тушшю (індійським чорнилом). Раніше ця техніка не використовувалася у дитячих ілюстраціях, оскільки вважалося, що діти люблять яскраві кольори.

Обдарований ілюстратор з природним талантом до інтерпретації історій, він також був надзвичайно обізнаним у традиціях культури Японії та Китаю, у тому числі — в особливостях національного одягу. Його творчість є природним продовженням місцевих традицій, проте спостерігається легкий вплив швейцарського ілюстратора Фелікса Гофмана. Загалом підхід Акаби до художньої виразності був і класичним, і поетичним, що створило стиль, який захоплював серця дітей.

1972 рік став поворотним моментом у роботі художника. Він став наносити більш чіткі контури, а яскраві кольори, які він обирав для композиції, давали простір і певну легкість руху. Точне зображення своїх персонажів, розподіл дії на сцені, гумор, який спирається на багатотисячлітню японську традицію, — усе це являє собою високе мистецтво сучасної японської картини.

У 1980 році Акаба Сукіті став першим лауреатом Міжнародної премії імені Г.К. Андерсена з Японії.

1982 рік

Збігнев Рихліцький (Zbigniew Rychlicki, 1922–1989)

Польський художник-ілюстратор, графік, плакатист. Народився в польському місті Ожехувка. Навчався в Краківській Академії мистецтв. У 1947–1948 роках працював у студії анімаційних фільмів у Лодзі та продовжував свою творчість як художник-ілюстратор дитячих книг. Працював також художнім редактором, керівником художнього відділу, заступником директора державного дитячого видавництва «Наша Ксенгарня» у м. Варшава. Проілюстрував понад 150 дитячих книжок. Художнє кредо Рихліцького засновано на переконанні, що дитячі книги мають особливу моральну та соціальну цінність, а ілюстрація повинна вводити дітей та підлітків у реальне життя та виховувати відчуття соціальної залученості. Рихліцький досліджував нові форми ілюстрації та розглядав книжкову графіку як галузь творчості, тісно пов'язану з живописом, національним та інтернаціональним графічним мистецтвом.

Декоративність і оригінальна стилізованість ілюстрацій Рихліцького ніколи не відволікають від основної ідеї книги. Ілюстрація, якою він її бачить, не зводиться до механічного копіювання літературного епізоду — він ніби створює самобутній графічний твір на основі літературної теми.

Збігнев Рихліцький — лауреат більше 20 національних та міжнародних нагород та премій, серед яких відзнака «Меморіальна дошка» на Братиславському бієнале за ілюстрації до казки Л. Ф. Баума «Чарівник країни Оз» (1973) та Міжнародна премія імені Г. К. Андерсена (1982). У своїй промові під час нагородження митець говорив: «Проблеми дитини, беззахисної перед обличчям драматизму сьогоденного світу, були й залишаються найважливішими для мене. У своїй роботі я постійно наголошував на особливій ролі мистецтва у формуванні юного

характеру. Я підкреслював творчий внесок у реалізацію прекрасної ідеї — права на щасливе дитинство».

1984 рік

Анно Міцумаса (Anno Mitsumasa, 1926 р.н.)

Японський художник-ілюстратор, графік, живописець. Народився у невеликому місті Цувано на заході Японії. У 1948 році закінчив навчання у Педагогічному коледжі Ямагучі і до того, як серйозно присвятити себе малюванню, протягом декількох років викладав математику в початковій школі в Токіо.

Анно Міцумаса відомий як один із найбільш оригінальних художників-ілюстраторів дитячих книг. Свої картини він малює за допомогою олівця, туші і акварелі, а також створює колажі і гравюри на дереві. В його деталізованих ілюстраціях відчувається любов до математики та науки загалом, а також інтерес до зарубіжних культур. Роботи Міцумаса, які часто порівнюють із картинами голландського графіка М.К. Ешера, не лише насичені візуальними ілюзіями і парадоксами, а й демонструють надзвичайне почуття гумору художника. Більшість з його книжок містять приховані жарти та оптичні трюки, покликані як розважати, так і сприяти розвитку образного мислення про числа, підрахунок та складні поняття про час та простір.

Його перша книжка-картинка «Все шкереберть» (1968) — яскравий приклад гри з візуальним сприйняттям. Наступна — «Люди догори ногами» — містить ілюстрації, які передають зображення, що змінюються залежно від кута зору. Створюючи такі ілюстрації, Анно сподівався розвивати уяву юних читачів. Згодом виходить більш складна книжка-картинка («Абетка Анно»), де кожну літеру алфавіту супроводжує повносторінкова головоломка із зображеннями об'єктів, назви яких починаються з цієї букви.

У 1977 році художник опублікував «Подорож Анно», першу книгу із серії «Подорожі», де зображено його мандри Європою та США. Це мовчазна книга, розповідь у картинках, поетична медитація в оповідальній формі, де багато кольорових деталей. У цих книгах Анно сподівався передати своїм читачам універсальні повідомлення.

Анно як досвідчений живописець і графік виставляв свої творчі роботи на багатьох виставках у галереях та музеях. За художню творчість має численні нагороди та премії, серед яких Почесна нагорода газети Чикаго Триб'юн (1970), медаль Кейт Грінвей³⁹ за «Абетку Анно» (1974), Премія Бруклінського художнього музею (1975), Бостонська премія «Глобус – Хорн» у номінації «Книжка с картинками» за «Абетку Анно» (1975), за «рахункову книгу Анно» (1977) та за «Подорож Анно» (1978), премія «Золоте яблуко» на Братиславському бієнале (1979), графічні премії (1978, 1980), відзнаки (1982) на Болонському книжковому ярмарку та Міжнародна премія імені Г.К. Андерсена (1984).

³⁹ Kate Greenaway Medal – щорічна британська літературна премія, яка присуджується за видатні ілюстрації до дитячих книг. Заснована у 1955 році Королівським інститутом бібліотечних та інформаційних працівників (CILIP). Названа на честь відомої художниці дев'ятнадцятого століття, відомої прекрасними дитячими ілюстраціями і замальовками.

1986 рік

Роберт Ингпен (Robert Ingpen, 1936 р.н.)

Австралійський художник, письменник. Народився у Мельбурні. Отримавши художню освіту в Королівському технологічному інституті Мельбурна, працював як графік та ілюстратор у Науково-промисловій дослідницькій організації Британської співдружності націй, згодом у представництвах ООН у Мексиці та Перу. В Австралії писав фрески на будівлях, створював макети поштових марок, розробив дизайн прапору та герба для Північної Території.

У 1968 році Ингпен почав кар'єру незалежного художника, переїхавши до Мельбурну, де згодом став відомим як ілюстратор, а також як автор дитячих книг та книг з історії Австралії. У 1974 році виходить друком книга «Штормовий хлопчик» Коліна Тіля, художник вперше виступає як ілюстратор дитячої літератури. Книгу було відзначено Першою премією премію Ради з образотворчого мистецтва.

Серед книжок-картинок, написаних та проілюстрованих Ингпенем, — «Нікчемний ведмедик» (1986), «Ловець снів» (1995) та «Для кого цей світ» (2000). Сюжети цих книжок — казково-філософські; так, наприклад, у першій — два пошарпані плюшеві ведмедики, спостерігаючи, як їхні господарі дорослішають, а потім залишають їх, намагаються зрозуміти сенс власного існування в світі.

У 2007 році Ингпен проілюстрував книгу Ліз Лофтхаус «Зіба прибула на човні», яку було номіновано на численні австралійські нагороди, у тому числі на премію Австралійської ради з дитячої книги та Премію Прем'єр-міністра Західної Австралії.

Ілюстрації художника реалістичні як за сюжетом, так і в історичному сенсі, художник уникає сентиментальності, але цілісність його бачення оголює емоційну правду оповідань. Через малюнки Ингпен висловлює свою глибоку прихильність до незвичайної природі Австралії, особливо до її океанського узбережжя, річок та сільських краєвидів.

Чимало сюжетів Ингпена запозичені з реального світу історичних подій та науково-технічних фактів, але в деяких книгах, таких, як чудова «Енциклопедія речей, яких ніколи не було», він поєднує історичні факти і багато з того, що називає «дивообразність»⁴⁰ — здатність проникати за межу видимого.

Роберт Ингпен створив та проілюстрував понад сто книжок, серед яких всесвітньо відомі «Пригоди Тома Сойєра» М. Твена, «Книга джунглів» Р. Кіплінга, «Аліса в країні чудес» Л. Керрола, «Острів скарбів» Р. Стівенсона, а також видання, присвячені сторіччю перших публікацій книг «Пітер Пен і Венді» Дж. М. Баррі та «Вітер у вербах» Кеннета Грема

У якості автора та ілюстратора Роберт Ингпен отримав визнання як у рідній Австралії, так і в усьому світі. Серед нагород — Премія австралійської літератури (1980); визнання Дитячої книги року Ради дитячої книги Австралії за ілюстрації до книги «Ріка Мюррей Марія» (1980), Міжнародна премія імені Г.К. Андерсена (1986). Цікаво, що у 1986 році нагорода стала цілком «австралійською» — у номінації «Ілюстратор» її отримав Роберт Ингпен, а у номінації «Автор» того ж року було обрано австралійську письменницю Патрісію Райтсон, творчість якої теж ілюстрував художник. У 1989

⁴⁰ Мовою оригіналу звучить як «whimagery».

році художник отримав австралійську медаль Дромкіна, дизайн якої, до речі, саме він і розробляв у 1982 році. У 2007 році Інґпен став членом ордена Австралії «за заслуги перед літературою у якості ілюстратора та автора дитячих книг за художню майстерність та просвітництво...», а у 2016 — отримав першу в історії премію «за совокупність життєвих досягнень» від Ради дитячої книги Австралії.

1988 рік

Душан Каллай (Dušan Kállay, 1948 р.н.)

Словацький художник. Народився у Братиславі. У 1966-1972 навчався у Братиславській Академії художнього мистецтва, де продовжив свою діяльність, отримавши звання професора і обіймаючи посаду завідувача кафедри вільної графіки та книжкової ілюстрації.

Творчість художника, для якої характерні динамічна штриховка, виписування деталей, почуття образу та самобутня атмосфера, протягом довгого часу є унікальним явищем як на словацькій, так і на міжнародній арт-сцені. Працює в жанрах графіки, книжкової графіки, дизайну екслібрису та поштових марок, живопису, частково в анімації та створенні плакатів. Душан Каллай — відмінний ілюстратор та колорист, чії роботи тісно пов'язані з феноменом кольору. Багатозначність ідеї книжки художник наповнює власною образною уявою. «Я живу своїм життям на кордоні, який розділяє мрію і реальність». Його творчість заснована на переконаності, що «світ набагато ширший, ніж той, який ми можемо бачити». Таким чином, кожна ілюстрована ним книга являє собою поглиблене дослідження за межами кордонів видимого світу.

Душан Каллай проілюстрував більше 200 книг зарубіжної дитячої літератури, в тому числі книги В. Скотта, братів Грімм, Л. Керрола, повну трьохтомну збірку казок Г. К. Андерсена, збірку казок «1000 і одна ніч». Також він є автором однієї з найкрасивіших у світі марок на релігійну тематику «1150-річчя приходу святих Кирила та Мефодія у Велику Моравію». Художник співпрацює з чеськими, німецькими, китайськими, японськими видавництвами.

Підтвердженням високої діяльності художника є значна кількість національних та міжнародних нагород. Загалом на сьогодні це майже 50 нагород та 14 дипломів, у тому числі Гран-прі на Братиславському бієнале за ілюстрації до книги Л. Керрола «Аліса в країні чудес» (1983), Міжнародна премія імені Г. К. Андерсена (1988), неодноразові перемоги у конкурсі кращої книги року в Чехії та Словаччині та визнання «Найкраща марка у світі» на Віденській міжнародній філателістичній виставці WIPA (2002).

1990 рік

Лісбет Цвергер (Lisbeth Zwerger, 1954 р.н.)

Австрійська художниця. Народилася у Відні, вчилася у Віденському університеті прикладних мистецтв. Маючи бажання стати саме ілюстратором, вона спробувала себе у різних жанрах — класичної фантастики, казки, легенди, саги і небилиці. Як ілюстратор Цвергер дебютувала в 1977 році, обравши для роботи книгу «Дивне дитя» Гофмана. А згодом працювала над дивовижними ілюстративними

інтерпретаціями творів Діккенса, Уайльда, Несбіт, братів Грімм, Андерсена, Керрола, Баума та середньовічних легенд, зокрема легенди про Тіля Уленшпігеля.

Описуючи свою діяльність як ілюстратора, Лісбет зазначила, що для роботи їй обов'язково потрібна певна історія. «Озираючись назад, я розумію, що проілюструвала масу історій мрійливих, таких як «Аліса в країні чудес», «Лускунчик і щурячий король», «Маленький Хевельманн», «Чарівник країни Оз», «Оле Лукойє», — втім улюбленими історіями художниці є ті, де поєднується меланхолічне та комічне, — «Додати до цього поєднання героя, що викликає жаль, але врятованого в кінці історії — ось яким повинен бути текст. Мої улюблені з цієї серії — це Скрудж Чарльза Дікенса, Привид з Кантервілля і Карлик-Ніс».

Роботи Цвергер ніжні, поетичні, ліричні, разом із тим сповнені здорового глузду та гумору, найчастіше виконані чорнилом та аквареллю, останніми роками художниця використовує і гуаш. Її ілюстрації до казок Андерсена поєднують дитячу простоту та глибину змісту. Працюючи над черговою історією, вона прагне передати в ілюстраціях колорит часу створення казки. Як було зазначено у промові голови журі на честь нагородження ілюстраторки Міжнародною премією імені Г.К. Андерсена у 1990 році: «Коли Лісбет Цвергер малює, вона завжди упереджена. Вона на стороні гуманності. І тому їй під силу розкрити глибокий сенс казок і класичної літератури. Більш того, вона робить це, майстерно перетворюючи простір, бездоганно відчувуючи колір, з несподіваним змішанням гумору і поезії, з танцюючими рухами її героїв, і це надає сучасне звучання того, що на перший погляд здається даниною традиції в роботі сучасного графіка».

Крім Медалі Андерсена доробок Лісбет Цвергер неодноразово було відзначено численними преміями: графічною премією Болонського книжкового ярмарку за ілюстрації до книги «Чудове дитя» Ернста Гофмана (1978) та відзнаками ярмарку за книги «Гензель та Гретель» Братів Грім (1980), «Дари волхвів» О. Генрі (1983), «Визволителі їх країни» Едіт Несбіт (1986), «Аліса в країні чудес» Л. Керрола (2000); почесним дипломом (1979, 1981 та 1983 роки) та премією «Золоте яблуко» (1985) Братиславського бієнале; премією журналу «Нью-Йорк Таймс» за найкращу ілюстровану книгу року: «Маленька червона шапочка» Братів Грім (1982), «Дари волхвів» О. Генрі (1983), «Чарівник країни Оз» Л.Ф. Баума (1996), «Ноїв Ковчег» Хайнца Яніша (1997); Австрійською мистецькою заохочувальною премією за дитячу та молодіжну літературу (1998).

1992 рік

Квета Пацовска (Kveta Pacovska, 1928 р.н.)

Чеська художниця і скульптор, ілюстратор дитячих книг. Народилася в Празі. З дитинства їй подобалося створювати різні красиві речі, демонструючи свій талант до мистецтва. У 1947 році закінчила Державну школу графічного мистецтва і продовжила професійну освіту в Академії мистецтв, архітектури та дизайну в Празі, де вивчала монументальний живопис. Своє перше замовлення отримала від редактора Державного видавництва дитячої книги, який шукав когось, хто зміг

би проілюструвати дитячу книгу у стилі дадаїзму⁴¹. У 1964 році проілюструвала казки Карла Сандбурга: «Це така перлина, що я відчула честь ілюструвати цю книгу». Деякі її твори у той час не сприймалися, оскільки вважалися занадто сучасними і незрозумілими для дітей. Довгий час художниця не мала власної студії і займалася мистецтвом вдома на кухні та в підвалі. Пізніше, крім книжкових ілюстрацій, вона зосередилась на абстрактному живописі, створювала графічні картини, скульптури.

У 1983 році Квета Пацовська отримала нагороду «Золоте яблуко» на Братиславському біенале, що дозволило організувати власну виставку, яку відвідали представники німецьких видавництв. Одне з них запропонувало художниці співпрацю, завдяки чому світ побачили книжечки «Один, п'ять, багато» (1990) та «Зелений, червоний, всі» (1992) — яскраві приклади перетворення картинки на об'єкт, з яким діти можуть експериментувати. Книги мали успіх, художницю регулярно запрошували на відомі Франкфуртські та інші закордонні книжкові ярмарки. Згодом через видавництво вона вийшла на співпрацю з азіатськими країнами, де незабаром стала дуже популярною.

«Кожен день має колір», — вважає художниця. Її ілюстрації грайливі, сповнені фантазії та створені таким чином, наче з'являються в третьому вимірі. Пацовська малює фарбами, створює колажі й усілякі дивовижні композиції з паперу, який в її руках перетворюється на ігровий майданчик для захоплюючих експериментів, що поєднують уяву і текст.

Квета Пацовська сворила близько 60 різноманітних книг. Серед них є ілюстрації до творів Андерсена, братів Грімм, Міхаеля Енде. Художниця отримала ряд нагород за свою роботу, у тому числі Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена в 1992 році, а у 1993 році заслужила приз «Золота буква» в конкурсі «Найкрасивіша в світі книга» німецького фонду «Мистецтво книги» за свою книгу «Паперовий рай».

1994 рік

Мюллер Йорг (Müller Jörg, 1942 р.н.)

Швейцарський художник, графік, ілюстратор. Народився в Лозанні. Закінчив школу прикладного мистецтва в м. Цюріху і Білі, потім кілька років працював графічним дизайнером у Парижі. Його перша книга «Пейзаж, що змінюється» (1973) являє собою портфоліо малюнків, які зображують поступову урбанізацію ідилічної сільської місцевості. Робота мала величезний міжнародний успіх, що надихнуло Мюллера створити продовження — про руйнування міського пейзажу обмеженою і бездумною урбанізацією.

Більшість робіт художника створені у співпраці зі швейцарським письменником Йоргом Штайнером. Перший досвід їхньої співпраці — створення книги «Ведмідь, який хотів залишитися ведмедем» (1976). У цьому багаторічному партнерстві було створено декілька книг, які стали класикою. Наприклад, «Острів кролів» (1977), де Мюллер виявив себе прекрасним пейзажистом, з'єднуючи мрію і реальність у чудову реалістичну і водночас сповнену поезії композицію. До казки «Повстан-

⁴¹ Дадаїзм — авангардистська мистецька течія початку ХХ століття.

ня тварин, або Нові міські музиканти» (1989) художник розробляє особливий кінематографічний стиль із дивовижними перспективами, що привертають увагу до деталей, із використанням чорного і флуоресцентного кольорів. Створивши переказ добре відомої казки Андерсена «Стійкий олов'яний солдатик», Мюллер відходить від класичного тексту та переносить історію в сучасний світ з його екологічними проблемами. Митець надає перевагу книгам великого формату, де його мистецтво розкривається найбільш повно — і вшир, і вдалеч. Розвороти дають йому простір, можливість розбити сторінку, розділивши площу на кілька сегментів. Спектр кольорової гами художника широкий, але в кожній книзі є своя тональність. Однак, незалежно від формату, книги Мюллера порушують проблеми, що стосуються всіх: невміння передбачати наслідки своїх вчинків, втрати критеріїв дійсності, суперечливості розуміння свободи, відсутності уявлення про цінності життя і його сенс.

Творчість Йорга Мюллера було неодноразово відзначено престижними нагородами та преміями, серед яких щорічна Німецька молодіжна літературна премія (1974, 1990); відзнаки Болонського книжкового ярмарку за книгу «Пейзаж, що змінюється», ілюстрації до книги «Секрети бортового журналу» Ладислава Дворського (1974) та премія «Критиків-початківців» за видання «Петрик та вовк» (1986); Швейцарська дитяча та молодіжна книжкова премія (1977); Премія Макса і Мориця⁴² (1986). У 1994 році художника нагороджено Міжнародною премією імені Г. К. Андерсена.

1996 рік

Ензікат Клаус (Enzikat Klaus, 1937 р.н.)

Німецький художник-графік та ілюстратор. Народився в Берліні. Кар'єру художника розпочав у 1951 році як помічник дизайнера з реклами. 1954 року вступив до Училища прикладного мистецтва в Східному Берліні, де особливу увагу приділяв питанням поліграфії.

Малюнки Клауса Ензіката вперше з'явилися у 1960 році в тижневику з культури «Саннтаг», потім у сатиричному журналі «Уленшпігель». Незабаром художник став створювати суперобкладинки для одного зі східнонімецьких видавництв. У 1961–1965 роках Ензікат викладав в Училищі прикладного мистецтва, де раніше навчався сам, згодом став вільним художником, займаючись графічним і друкарським дизайном, але переважно ілюструванням книг.

Художник вважає себе співавтором книги; при цьому його малюнки виводять читача за рамки тексту. Ензікат — категоричний противник ілюстрацій, що створюють світ досконалої, але штучної гармонії. Він упевнений, що кожна картинка повинна містити певний драматизм, щоб спонукати читача замислюватися про суть того, що відбувається, та задавати питання. Унікальний стиль художника являє собою синтез книжкової ілюстрації та каліграфії. Його твори, наповнені безліччю деталей, виконані за допомогою акварельних фарб м'яких тонів із використанням тонких, складних ліній, що нагадують штрихування у гравюрах дев'ятнадцятого століття. Точна рука майстра відобра-

⁴² Max-und-Moritz-Preis – престижна нагорода за графічну німецькомовну літературу.

жає всі деталі одягу, вирази обличчя і навіть найдрібніші рухи. Дивовижні персонажі в історичних костюмах — миші і коти, вовки і павичі, вікторіанські джентльмени і селяни, хоробрі маленькі дівчатка і принцеси з'явилися на сторінках більш ніж ста книжок, проілюстрованих художником. Серед авторів книжок — брати Грімм, Дені Дідро, Марк Твен, Гете, Дж.Р.Р. Толкін, Т.С. Еліот, Герман Мелвілл,

За внесок у розвиток мистецтва Ензікат неодноразово нагороджувався призами та преміями різних книжкових ярмарок, бієнале, конкурсів, серед яких премія «Золоте яблуко» (1973,1991) та Гран-прі (1979) Братиславського бієнале, Золота медаль Московської книжкової ярмарки (1975), Премія Ганса Бальцера (1985), Лейпцизька премія Гутенберга.⁴³ (1989), Німецька молодіжна літературна премія (спеціальна нагорода) (1995), Міжнародна премія імені Г.К. Андерсена (1996), Гран-прі німецької Академії дитячої та юнацької літератури (2010) та ін.

1998 рік

Томі Унгерер (Tomi Ungerer, 1931-2019)

Французький художник, ілюстратор, борець за громадянські права, автор популярних книг для дітей і дорослих. Народився в Страсбурзі. Малювати почав з десяти років. Його дитячі сатиричні й водночас серйозні малюнки, що відобразили події Другої світової війни, пізніше доповнили автобіографічну книгу «На війні як на війні», опубліковану англійською мовою під назвою «Томі, або Дитинство під нацизмом».

У 1957 році вийшла його перша дитяча книга «Меллопи літають на аероплані», що відразу ж принесла успіх і популярність художнику. Загалом він опублікував понад 140 книг — від відомих дитячих оповідань, ілюстрованих мемуарів до соціальної політичної сатири та тематики для дорослих, які були перекладені 30 мовами світу.

У 1962 році в Берліні відкрилася перша персональна виставка митця. Згодом з успіхом проходять виставки по всій Європі. Томі Унгерер — непередбачуваний художник, а несподіванка — його головний прийом. Він вражає постійними змінами в стилі, порушенням табу, його власна манера — це яскраві, помітні деталі, м'які контури, пластичні форми, карикатурні замальовки, що втілюють різноманітні людські вади.

Унгерер відомий знаковими рекламними кампаніями та своїми політичними плакатами — проти в'єтнамської війни та расової несправедливості в 1960-х роках, проти ядерного озброєння, за вирішення екологічних проблем тощо. За громадську діяльність у 1990 році уряд Франції нагороджує його орденом Почесного Легіону, а в 1993-му за внесок у зміцнення франко-німецьких відносин уряд Німеччини — орденом «За заслуги». У 1992 році Американський Біографічний Інститут включає Томі Унгерера до списку 500 найбільш впливових людей світу.

У 1999 році вийшла книжка-картинка «Отто: біографія Плюшевого Ведмедика», в якій історію життя старого плюшевого ведмедика в Німеччині 30-х років (час гонінь євреїв і початок Другої світової війни) перенесено в сучасний хаос

⁴³ Започатковано премію 1968 року у німецькому Майнці до 500-річчя від дня смерті Гутенберга.

Сполучених Штатів. Текст і малюнки доповнюють один одного, а однією з особливостей сюжету є те, що шокуючі події мають позитивне вирішення завдяки доброзичливості, теплим стосункам та сподіванням.

У 2003 році Рада Європи призначає Томі Унгерера Послом доброї волі у справах дитинства та освіти. У 2007 році в його рідному Страсбурзі відкривається музей Томі Унгерера, якому він подарував понад 1500 томів книг з особистої бібліотеки. Це унікальний випадок в історії французького мистецтва, коли музей відкривався за життя художника. У 2009 році Архітектурна Комісія Ради Європи назвала цей заклад одним із десяти кращих музеїв Європи.

Крім численних нагород за громадянську активність неодноразово відзначалася і діяльність Томі Унгерер саме яке дитячого ілюстратора. Так у 1967 та 1972 роках він отримав відзнаки на Болонському ярмарку дитячої літератури році, а у 1998 році став лауреатом Міжнародної премії імені Г.К. Андерсена.

2000 рік

Ентоні Едвард Тюдор Браун (Anthony Browne, 1946 р.н.)

Британський письменник, художник-ілюстратор дитячих книг. Народився в Шеффілді, Великобританія. Навчався графічному дизайну в коледжі мистецтв. Дебютною книгою Брауна як автора та ілюстратора була «Через Магічне Дзеркало» (1976). Наступними книгами були «Прогулянка в парку» (1977), «Горила» (1983), «Голоси в парку» (1998).

Ентоні Браун – автор п'ятдесяти книг, які було перекладено 26 мовами. Його ілюстрації відомі у США, Мексиці, Венесуелі, Колумбії, Франції, Кореї, Італії, Німеччині, Нідерландах, Японії, Тайвані. У роботах Брауна помітний вплив сюрреалізму. Зазвичай кольорова палітра його книжок яскрава та є самостійним засобом для самовираження. Книги Ентоні Брауна піднімають досить серйозні теми. Він говорить про значущість людських відносин, про цінність часу, проведеного в спілкуванні з іншими людьми, про радість гри і дружби. Ці книги показують самотність і незахищеність дітей, які обділені увагою дорослих. Але книги Брауна не містять дискусій на теми моралі, художник пропонує інший шлях вирішення проблем — чарівну силу уяви. Часто ключовими образами його книг є горили або шимпанзе: «...горили здаються величезними, сильними, лютими істотами, а насправді це тварини ніжні, тендітні, чутливі». Художник підкреслює контраст між очевидною силою, велетенським розміром та чутливістю, теплотою і турботою, які життєво важливі для самосвідомості і виховання почуття власної гідності дитини та її емоційного розвитку. Так, у книзі «Горила» іграшкова горила оживає в мріях маленької дівчинки та стає їй гарним другом, яким ніяк не міг стати її рідний батько. А серія книжок про Віллі — це розповідь про невпевненого у собі, нудного шимпанзе, який за допомогою уяви вчиться сприймати себе справжнім, знаходить сміливість вийти за рамки і зробити речі, на які раніше не наважувався.

Також Ентоні Браун переповів і проілюстрував видання «Пригоди Аліси в країні чудес» (1988), «Кінг-Конг» (1994) і «Гензель і Гретель» (1981) та книги інших авторів, серед яких Ян Макьюан, Саллі Гріндлі і Джанні Хоукер.

Художник двічі здобував медаль Кейт Гринуей за книги «Горила» (1983) та «Зоопарк» (1992). Тричі отримував щорічну премію «Еміль» Курта Машлера за ілюстрування книг «Горила» (1983), «Пригоди Аліси в країні Чудес» (1988), «Голоси в парку» (1998). А у 2000 році став першим британським ілюстратором, який отримав Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена.

2002 рік

Квентін Блейк (Quentin Blake, 1932 р.н.)

Видатний британський художник, дитячий письменник. Народився у м. Сідкап, Великобританія. Скільки себе пам'ятає, завжди малював. Перші малюнки художника публікувалися в журналі «Панч», коли Квентіну було лише 16 років. Блейк вивчав англійську літературу в кембріджському Даунінг-коледжі; отримав диплом Лондонського університету; в 1958-1959 роках навчався в художній школі у м. Челсі. Працював ілюстратором, робив обкладинки для журналів «Панч», «Спектейтор». У 1978-1996 роках очолював факультет ілюстрації в Королівському коледжі мистецтв, був старшим науковим співробітником і запрошеним професором.

1961 року вийшла друком його перша книжка для дітей «Дивовижний гудзик». З того часу Квентін Блейк ілюструє книжки — усього понад 320 книг різних авторів, серед яких Льюїс Керрол, Редьярд Кіплінг, Жюль Верн, Сільвія Плат, Джоан Ейкен, Роальд Дал, Рассел Хобан, Майкл Розен, Джон Йомен, а також 35 книжок власного авторства. Його малюнки смішні, зрозумілі, витончені, енергійні та несерйозні, рухи і пози героїв сповнені комізму.

Квентін Блейк здобув медаль Кейт Гринуей за ілюстрування книжки «Містер Магнолія» (1980), отримав премію «Еміль» Курта Машлера за ілюстрування книжки «Усі приєднуйтеся» (1990). У 1999 році він став першим Дитячим Лауреатом, свого роду представником дітей в Британії, якого обирає дитяче журі з дитячих письменників та ілюстраторів раз на два роки. У 2002 році отримав Міжнародну премію імені Г. К. Андерсена, у 2012 йому була присуджено премію Елеонор Фардзон. З 2013 р. Квентіна Блейка посвячено у лицарі, а у 2014 р. він став кавалером Ордена Почесного легіону.

2004 рік

Макс Велтюйс (Max Velthuijs, 1923-2005)

Нідерландський художник і письменник, один із найвідоміших серед дитячих ілюстраторів Нідерландів. Народився в Гаазі. Під час Другої світової війни Велтюйс вивчав живопис та графічний дизайн в Академії образотворчого мистецтва. Після закінчення війни переїхав до Гааги і почав випускати політичні листівки, оформлював плакати, поштові марки, книжкові обкладинки, анімаційні фільми, рекламу. Кар'єра Велтюйса як ілюстратора і автора дитячої книги почалася в 1962 році з ілюстрацій до віршованої книги для малечі «Вірші, які ми ніколи не забудемо». Книга була настільки успішною, що через два роки він проілюстрував ще одну книжку дитячих віршів «А це — мавпа» (1964), що принесла йому міжнародне визнання як дитячому книжково-

му ілюстратору. Він швидко досяг успіху як художник-графік. Найвідоміша серія його книг «Кіккер» («Жаба») — це історії про Жабу та її друзів, що містять елементи казки і байки. Так само, як у традиційних байках, в його книгах є послання-мораль, яке представлено як загальна і універсальна істина. У цих байках Велтюйс використовував прості ілюстрації та дитячих персонажів — грайливу Жабу, яка носить смугасті шортики, та її друзів Свинку, Качку та Зайця — для ознайомлення дітей із такими темами, як дружба, вірність, упередження, страх, любов, і смерть. Кажуть, що у Нідерландах деякі закохані замість освідчення дарують один одному книжку «Жабеня закохалося», оскільки там все дуже зрозуміло розповідається.

Велтюйс став одним із найвідоміших ілюстраторів дитячих книжок у Нідерландах та отримав багато нагород. У 2003 році до 80-річчя ілюстратора було організовано виставку його робіт. А у 2004 році він отримав Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена. Ця нагорода стала вершиною визнання його творчості. Після смерті художника у Нідерландах засновано премію, що носить його ім'я⁴⁴. Ця нагорода присуджується ілюстратору дитячих книжок раз на три роки. Премію було засновано в 2006 році і вперше вручено в 2007 році.

2006 рік

Вольф Ерльбрух (Wolf Erlbruch, 1948 р.н.)

Німецький художник-ілюстратор. Народився у м. Вупперталь. Освіту графічного дизайнера отримав у коледжі дизайну при університеті мистецтв Фолькванг міста Ессен, з 1974 року здобув визнання як ілюстратор у рекламній індустрії. Упродовж 1990-1997 років викладав мистецтво ілюстрації в Дюссельдорфському університеті прикладних наук, з 1997 по 2009 роки був професором кафедри архітектури та дизайнерського мистецтва Університету міста Вупперталь, з 2009 року — професор, викладач мистецтва ілюстрації в університеті мистецтв Фолькванг міста Ессен.

Вольф Ерльбрух почав ілюструвати дитячі книжки у 1980-х роках, а згодом і сам став автором книг для дітей. Перша його книга «Орел, який не хотів літати» з'явилася у 1985 році. Твори художника порушують непрості «дорослі» питання сенсу життя, існування, любові, вибору тощо, але подає він їх у простій, привабливій, дуже виразній, часом химерній та кумедній формі, що робить книги цікавими не лише для дітей, але й для дорослих.

Ерльбрух є автором та ілюстратором таких відомих книжок, як «Леонард» (1991), «Ведмеже диво» (1992), «Дрозд фрау Маєр» (1995), «Качка, смерть і тюльпан» (2007). Справжнім світовим бестселером стала книга Вернера Хольцварта «Маленький кріт, який хотів знати, хто наробив йому на голову» (1989), яку проілюстрував художник. У деяких з його книг є автобіографічні моменти. Так, книга «Леонард» про хлопчика, який долає свій страх перед собаками, частково натхненна його шестирічним сином Леонардом.

У книгах, які створив та ілюстрував Ерльбрух, однією з повторюваних є тема смерті. У книзі «Качка, Смерть і Тюльпан» (2007) зображується качка, що пото-

⁴⁴ Max Velthuijs-prijs.

варишувала зі Смертю, а у «Небі для маленького ведмедя» Дольфа Верроєна (2003) ведмежа намагається знайти на небесах свого недавно померлого дідуся-ведмедя.

Мораль історій Ерльбруха, висловлена ним самим, полягає в тому, що люди повинні дивитися на себе збоку і приймати у собі навіть те, що може не таке й красиве, але є чимось особливим.

Чимало ілюстрацій Ерльбруха зроблені з використанням змішаної техніки і колажів. Головні герої ілюстрацій часто спотворені і іноді непропорційні, але, тим не менш, дуже впізнавані. З часом «Стиль Ерльбруха» став широко імітуватися як у Німеччині, так і поза її межами.

Твори письменника перекладено на більш ніж тридцять мов світу. Нині Вольф Ерльбрух — це культовий сучасний постмодерний німецький художник-ілюстратор, письменник, лауреат численних премій, серед яких Німецька літературна молодіжна премія (1993, 2003), відзнака (2001) та перемога у номінації «Художня література» на Болонському книжковому ярмарку (2004), Лейпцизька премія Гутенберга (2003), Міжнародна премія імені Г.К. Андерсена (2006) та Меморіальна премія імені Астрід Ліндгрен (2017).

2008 рік

Роберто Інноченті (Roberto Innocenti, 1955 р.н.)

Італійський художник, народився неподалік Флоренції. У 13-річному віці Роберто довелося залишити навчання у школі та піти працювати, щоб допомагати родині. Але велика пристрасть хлопця до малювання спонукала його у 18 років почати втілювати мрію — вирушити в Рим, де він вступив до анімаційної студії, робив театральні та кіноафіші, займався книжковим дизайном. Спеціальної художньої освіти Роберто Інноченті так і не отримав.

З початку 70-х рр. Інноченті повністю присвятив себе книжковій ілюстрації. Першою книгою, яка принесла художнику популярність, стала «Попелюшка» Ш. Перро. Ця робота відразу звернула на себе увагу не тільки високою майстерністю художника, а й оригінальністю трактування — художник переніс дію казки з чарівної країни в англійське село 1920-х рр. «Попелюшка» стала не тільки відправною точкою кар'єри Інноченті, але й певним стандартом ілюстрації класичної літератури. В цій книзі проявилися характерні риси стилю Інноченті — вишуканість і делікатність колірною рішення, впевненість ліній, увага до історичних реалій та точність у деталях. Акварельні малюнки художника часом здаються занадто реалістичними, майже фотографічно точними, а стримана кольорова гама не провокує надмірну емоційність сприйняття, а швидше налаштовує на вдумливе уважне читання і розглядання.

Одним із шедеврів митця вважається «Пригоди Піноккіо» — інтерпретація класичної дитячої книги К. Коллоді, де художник переміщує читача до Флоренції XIX ст., а ілюстрації нагадують голландський жанровий живопис — від komponування листа до використання кольору. Основна його техніка — акварель. Роберто Інноченті також ілюстрував такі твори, як «Лускунчик» Е. Гофмана, «Різдвяна пісня»

Ч. Діккенса, твори О. Уайльда, Г. К. Андерсена, братів Грімм та багатьох інших дитячих письменників. Книги в художньому оформленні художника видаються в усьому світі, його ілюстрації удостоєні найпрестижніших міжнародних премій, серед яких «Золоте яблуко» на Братиславському Бієнале за книги «Роза Бланш» (1985) та ілюстрації до «Різдвяної пісні» (1991); медаль Кейт Гринуей за ілюстрації до «Пригод Піноккіо» (1988) та «Різдвяної пісні» (1990); відзнака у номінації «Графічна премія» за «Різдвяну пісню» (1991) та відзнака у номінації «Художня література» за книгу «Останній притулок» (2003) на Болонському книжковому ярмарку. У 2008 році Роберто Інноценті став лауреатом Міжнародної премії імені Г. К. Андерсена, отримав нагороду «Країна іграшок» від Флорентійської Асоціації Піноккіо Карло Лоренціні, 2014 року за книгу «Маленька дівчинка у червоному» нагороджений «Призом Відьом»⁴⁵

2010 рік

Ютта Бауер (Jutta Bauer, 1955 р.н.)

Німецька письменниця та ілюстратор дитячих книг. З дитинства мріяла вивчитися на художника. У 1975 році вступила до Вищої художньої школи в Гамбурзі. Після закінчення закладу малювала плакати, комікси для журналів, а також працювала дитячим ілюстратором. Її першими проілюстрованими книгами стали підручники з англійської мови. З 1997 року почала писати та ілюструвати власні книги. Ідеї малюнків, за твердженням письменниці, часто народжуються уві сні, під час залізничних подорожей, у ванній кімнаті тощо.

У світі дитячої літератури вона дуже відома, адже ілюструвала книги найкращих авторів — Джеймса Крюса, Крістіне Нестлінгер, Кірстен Бойє, Пітера Гартлінга та інших. Одна з її перших власних книжок — «Сельма» (1997) — про вівцю, якій відомий секрет щастя. Вона вийшла накладом 200 тис. примірників і була перекладена англійською, французькою, іспанською та японською мовами. Її роботи приваблюють веселою грою, гумором, рухом. Створені нею персонажі у книгах «Королева Фарб» (1998), «Сварлива мама» (2000), «Ангел для дідуся» (2001) не лише одразу запам'ятовуються, а й проникають у саме серце, залишаючись там назавжди. Серед її героїв весело та надійно, з ними є про що поспілкуватися, адже в душі вони усі трохи філософи та шукачі пригод.

Художня творчість Ютти Бауер неодноразово отримувала визнання на престижних конкурсах. Так у 1998 році книга «Королева фарб» отримала головний приз Тройсдорф⁴⁶ за ілюстровані книжки, у 2001 році книга «Сварлива мама» стала переможцем Німецької молодіжної літературної премії у номінації «книга з картинками», а у 2009 році в рамках цієї ж престижної премії художниця отримала спеціальну нагороду за ілюстрації. У 2008 році Ютту Бауер було номіновано на Меморіальну премію Астрід Ліндгрєн від Німеччини. А у 2010 році ілюстраторка отримала Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена. Журі премії

⁴⁵ Prix Sorcières – щорічна французька літературна премія для творів дитячої літератури.. Переможці визначаються ALSJ – Асоціацією спеціалізованих молодіжних книжкових магазинів та и ABF – Асоціацією французьких бібліотекарів.

⁴⁶ Нагорода за ілюстровані дитячі та молодіжні книги присуджується містом Тройсдорф з 1988 року кожні два роки. Головний приз – 7500 €

в офіційному висновку зазначило, що творчість Ютти Бауер вирізняє «філософський підхід, оригінальність, креативність у поєднанні з дивовижним талантом знаходити спільну мову з маленькими читачами».

2012 рік

Петер Сіс (Sis Peter, 1949 р.н.)

Чеський письменник, художник-ілюстратор, який мешкає в Америці. Народився в м. Брно у сім'ї режисера. Виріс у Празі. Освіту здобув у Празькій академії прикладних мистецтв та в Королівському коледжі мистецтв у Лондоні. Свою кар'єру розпочав як режисер і у 1980 році став лауреатом кінофестивалю «Золотий ведмідь» у Західному Берліні за короткометражний мультфільм. Його кінороботи перебувають у постійній колекції Музею сучасного мистецтва в Нью-Йорку. У 1982 році Петер Сіс поїхав у Лос-Анжелес знімати фільм про Зимові Олімпійські ігри 1984 року, але проєкт було закрито. Сіс вирішив не повертатися на батьківщину й попросив політичного притулку в Америці. Він розробив багато книжкових обкладинок і плакатів, зокрема у 1984 році — знаменитий плакат для переможця премії «Оскар» фільму «Амадей», знятого режисером Мілошем Форманом. Саме з того часу він і став співпрацювати з книговидавництвами, ілюструючи, а згодом і створюючи дитячі книги. Тисячі його малюнків опубліковано в багатьох друкованих виданнях США й за кордоном. Петер Сіс написав двадцять і проілюстрував понад 50 дитячих книжок.

Ілюстрації Петера складні, але візуально привабливі для читача. Як зазначили критики у книжковому огляді Американської бібліотечної асоціації: «його роботи не стільки є книжками-картинками, скільки маленькими дивами дизайну... майстерно виконані і зворушливі».

Творчість Петера Сіса неодноразово відзначена на міжнародному рівні. Так, його книги «Зоряний вісник Галілео Галілей» (1997), «Тібет. Таємниця червоної шкатулки» (1999) та «Стіна: зростання за залізною завісою» (2008) отримали почесні премії Кальдекота. У 2001 році художник отримав «Приз Відьом» за книгу «Мадаленка», у 2003 році — першим із дитячих ілюстраторів за виняткові досягнення та тривалу плідну творчу працю отримав престижну стипендію Мак-Артура, яку в США називають «грантом для геніїв», а 2004 року — перемогу у номінації «Нехудожня література» на Болонському книжковому ярмарку за книгу «Древо життя: книга, яка розповідає про життя Чарльза Дарвіна, натураліста-геолога і мислителя». Крім того, Петер Сіс є семиразовим лауреатом премії «Краща ілюстрована книга року» за версією журналу Нью-Йорк Таймс, нагороджений Бостонською премією «Глобус-Хорн» у 2008 році як автор та ілюстратор. У 2012 році ілюстратор став лауреатом Міжнародної премії імені Г.К. Андерсена.

2014 рік

Роджер Мелло (Roger Mello, 1965 р.н.)

Бразильський ілюстратор, письменник, драматург. Змалку захоплювався читанням, малюванням та письмом, що у поєднанні з художнім хистом врешті сприяло вибору саме дизайнерської освіти. Мелло отримав ступінь індустріального

дизайну та візуального програмування у Вищій школі промислового дизайну Федерального університету Ріо-де-Жанейро. Бразильське походження митця фактично стало однією з основних засад його творчості — ілюстрації художника дають можливість досліджувати історію та культуру Бразилії.

Творчість Роджера Мелло викликає захоплення як у дітей, так і у дорослих. Він проілюстрував понад 100 книжок, близько 20 з яких — власного авторства. Неповторний стиль та вишукане кольорове відчуття Мелло продовжують розширювати межі дитячої книжкової ілюстрації.

Рушійною силою роботи художника є необхідність розповісти історію, і він задовольняє цю потребу, не нав'язуючи порядку сприйняття, не моралізуючи і не повчаючи. Всі його книги присвячені поняттям часу та трансформації. Історії, які він створює, «живуть» між зображеннями і текстом, об'єднуючи їх в безперервному діалозі. Проте, у його роботі немає певного зразка; він не дозволяє читачеві формувати очікування, оскільки постійно грає з кольором, пропорціями та перспективою, експериментує з різними режимами малювання та вміє дивитися на світ одночасно очима здивованої дитини та досвідченого дорослого.

Мелло отримав світове визнання як ілюстратор, автор книжок з малюнками та дитячих книг, драматург та візуальний продюсер. Він має численні нагороди Бразильського Національного фонду дитячої книги, серед яких «Мальба Тахан», «Луїс Жардим», «Офелія Фонтес», неодноразово був лауреатом премії Бразильської книжкової палати «Жабуті» (1993, 2002, 2005, 2007, 2010, 2016). Книги, проілюстровані Роджером Мелло, шість разів потрапляли до списку «Білі ворони»⁴⁷: «Історія червоного дельфіна» (1996), «Бумба Меу Бой, Бумба»⁴⁸ (1997), «Марія Тереза» (1998), «Я пам'ятаю» (2000), «Ана та берег річки: зізнання молодій Нау» (2004), «Корабель на ім'я Катарінета» (2005). У листопаді 2014 року Роджер як кращий іноземний автор в Китаї отримав Чжен Бочжун — Міжнародну дитячу літературну премію, а також нагороду в категорії «Найкрасивіша Книга Року Китаю». У 2010 році був номінований на Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена, а у 2014 — став її лауреатом.

2016 рік

Сюзанна Ротраут Бернер (Susanne Rotraut Berner, 1948 р.н.)

Дитяча письменниця та ілюстратор, народилася в німецькому місті Штутгарт. Графіку і дизайн вивчала в Мюнхені. З 1977 року працює в галузі книжкової ілюстрації і за цей час стала однією з найвідоміших німецьких дитячих письменниць та ілюстраторів. Добре відома серійними популярними дитячими книжками — вімельбухами, тираж яких у світі склав близько 500 тис. екземплярів у п'ятнадцяти країнах.

За свою кар'єру Сюзанна Бернер проілюструвала понад 80 книг для дітей та підлітків, а також створила близько 800 обкладинок. Ілюстрації Бернер на перший погляд дуже прості: яскраві, позбавлені об'єму, з чітко промальованим

⁴⁷ White Ravens – список 250 найкращих дитячих книжок року від Мюнхенської дитячої бібліотеки.

⁴⁸ Bumba Meu Voi – традиційне бразильське театралізоване дійство, що перетворилося на загальнонаціональний фестиваль.

контуром. Однак за цією простотою розкривається багатоплановість її малюнків. Бернер проти надмірної перевантаженості малюнка: «Це трохи схоже на прикметники в тексті. Коли занадто багато описуєш, у читача не залишається простору, щоб вигадати щось самому і вжитися в ситуацію».

Найпопулярніші з книг Бернер — віммельбухи про Містечко (2003-2008). Це історії, в яких розповідають лише ілюстрації, практично без допомоги тексту. Гортаючи розворот за розворотом книги, читач ніби проїжджає центральною вулицею Містечка: через передмістя до залізничної станції, а потім до торговельного центру. На ілюстраціях можна роздивитися, що відбувається в кожному будинку — адже в будівлях, як в лялькових будиночках, немає передньої стіни. Персонажі переходять з книги в книгу, а іноді навіть зі сторінки на сторінку. Крім основних книг серії, що знайомлять з Містечком у різні пори року, а також вночі, існують розмальовки та книжки, цілком присвячені якомусь певному персонажу Містечка — «Моніка і Мінгус», «Ніко», «Поліна» тощо.

Також добре відома серія книжок художниці «Про зайця Кархена» (розпочато 2001).

Сюзанна Бернер — володар багатьох престижних нагород. У 1983 році отримала премію імені Селестіно Пієтті⁴⁹; удостоєна Німецької молодіжної літературної премії за ілюстрації до книг «Недільна дитина» (1984), «Коли світ був ще молодим» (1996), «Голі руки» (1998) та спеціальної премії за творчість (2006); 2009 року отримала премію мистецтва Швабінга⁵⁰. Двічі отримала Нідерландську літературну премію «Срібний пензель»⁵¹ (1997, 2001). У 2011 році художниця номінована на Міжнародну літературну премію пам'яті Астрід Ліндгрєн, у 2016 отримала Гран-прі Німецької Академії дитячої та юнацької літератури. Тричі була номінована на Міжнародну премію імені Г.К. Андерсена (2002, 2004, 2014), а у 2016 році стала її лауреатом.

2018 рік

Олейніков Ігор Юлійович (Oleynikov Igor, 1953 р.н.)

Російський художник-ілюстратор, художник-постановник. Народився в м. Люберці. З 1979 року працював на кіностудії «Союзмультфільм». Брав участь у створенні відомих анімаційних фільмів, серед яких «Таємниця третьої планети», «Останнє полювання», «Жив-був пес», «Казка про царя Салтана». У 1986 Ігорю Юлійовичу надійшла пропозиція проілюструвати обкладинку дитячого журналу, формат малюнка передбачав швидке створення яскравого характерного образу в одній картинці — техніка, якою художник володів досконало. Відтоді почалося його співробітництво з видавництвами дитячої періодики. Згодом майстер зробив остаточний вибір на користь ілюстрації, оскільки вона дає творчу свободу та шанс спробувати реалізувати нездійснені анімаційні ідеї. За Олейніковим

⁴⁹ Премія від Німецького видавництва Deutsche Taschenbuch-Verlag, що носить ім'я швейцарського художника-графіка Celestino Piatti (1922-2007).

⁵⁰ Квартал Швабінг – район художників, письменників і музикантів, сучасний Монмартр м. Мюнхен.

⁵¹ Zilveren Penselen – нідерландський приз за кращі ілюстровані дитячі книги року, що минув. Щорічно вручається в червні разом із Zilveren Griffels – призом за кращі письмові дитячі книги. Журі обох премій оголошує почесні відзнаки.

закріпилося звання «майстра динамічної композиції», адже він вміє вибудувати досконалу мізансцену, побачити композицію зі складного ракурсу. Художнику вдається балансувати на тонкій грані статичного мистецтва ілюстрації і живих картинок анімації.

Працює художник гуашшю, вважаючи її живим матеріалом, і сухим пензлем в особливій техніці, що створює фактурність і дозволяє оперативно вносити зміни в малюнок. Ілюстрації Олейникова наповнені світлом і повітрям, мудрі, іронічні, атмосферні.

Художник проілюстрував більше 80 книг, серед них «Аліса в країні чудес» Л. Керолла, «Ніс» Гоголя, «Казки дядечка Римуса» Дж. Гарріса, «Хоббіт, або Туди і назад» Дж. Р. Р. Толкієна, «Балада про маленький буксир» Й. Бродського, «Пітер Пен» Дж. М. Баррі і багато-багато інших.

Сам художник визнає, що йому нецікаво ілюструвати книги про слухняних дітей і звичайні побутові історії. Інша справа — книги на кшталт «Всі біжать, летять і скачуть» Д. Хармса, де є можливість «розвернутися», «є динаміка і драйв ритму вірша, шибеники, всяка всячина і небувальщина».

У кожную книгу художник привносить своє ставлення до персонажу або до історії в цілому, тому через ілюстрації ми ніби читаємо між рядків, відкриваємо для себе прихований сенс оповіді.

Ігор Олейников брав участь у книжкових виставках в Росії, Литві, Естонії, Німеччині, Тайвані, а також у Братиславській бієнале у 2003–2005 роках, у 2006 році отримав диплом на Таллінському триєнале ілюстрації країн Балтії. Сьогодні Олейников активно співпрацює з книжковими видавництвами Росії, Канади, США, Бельгії, Швейцарії, Італії, Кореї, Тайваню. У планах художника — ілюстрування книг для Японії та США. У 2018 році видатний художник-ілюстратор, удостоєний найвищої нагороди в галузі дитячої літератури — Міжнародної премії імені Г.К. Андерсена.

2020 рік

Альбертіне Зулло (Albertine Zullo, 1967 р.н.)

Відома у професійних колах просто як Альбертіне — швейцарська художниця, що спеціалізується на ілюструванні дитячих книг. Народилася у 1967 році в селищі Дардагн поблизу Женев. Вивчала декоративне і візуальне мистецтво в Університеті Женеві, отримавши диплом у 1990 році, одразу ж відкрила студію трафаретного друку і відтоді бере участь у виставках як у Женеві, так і по всьому світу. З 1991 року розпочала кар'єру журнального ілюстратора, співпрацювала з багатьма видавництвами у Швейцарії і Франції. У 1996 році одружилася з письменником Джермано Зулло — їхня плідна співпраця стала прикладом успішної сімейної справи. З 1996 до 2016 року викладала трафаретний друк у Женевському університеті мистецтва та дизайну (HEAD).

Альбертіне визнає, що не думає про читачів, коли працює над книжкою. Всю увагу приділяє малюнку, щоб ідея, історія і наратив поєдналися в одне органічне ціле. З-під її пензля регулярно з'являються численні симпатичні довготелесі пер-

сонажі, які оселяються у журналах, афішах, альбомах та дитячих книгах. Альбертіне вважає себе, перш за все, художницею: авторство своїх книг вона ділить із чоловіком. «Я можу скласти історію, придумати персонажів, але тільки Джермано може створити хорошу сюжетну канву». Втім, деякі книгознавці вважають її повноцінним автором книжок: «Вона надає кожному зображенню різні шари, які, в свою чергу, пропонують читачеві кілька рівнів інтерпретації. Вона може бути спочатку ілюстратором, але вона також є повноцінним автором». Першим великим успіхом творчо-сімейного дуету була книга про корову-спортсменку «Марта та велосипед» (1999). За першою книгою пішли й інші: художниця відправляла відважну Марту подорожувати й іншими способами: пішки, на повітряній кулі і навіть в батискафі. Спільно з чоловіком Альбертіне опублікувала близько 30 книжок для дітей. Особливість цих книжок полягає у тому, що вони постійно ставлять питання, а не відповідають на них; більшість їхніх історій так і завершуються питанням. Такий підхід дає змогу читачам самотійно рефлексувати після того, як останню сторінку книги вже перегорнуто.

Разом із Джермано Зулло Альбертіне вигадала цілу серію великоформатних книжок-картинок, надрукованих на цупкому картоні. Вони майже не містять слів, але мають дуже багато персонажів, з якими відбуваються різні кумедні історії. Художниця пропонує малюкам, адже серія розрахована перш за все на них, знайти на кожному розвороті вже знайомих героїв і зрозуміти, що з ними трапилося цього разу. Є й персонажі, які переходять із книги в книгу: хлопець і дівчина знайомляться в альбомі «На морі», (2008), а в книжці «В горах» (2011) у них вже з'являється дитина. В ілюстраціях Альбертіне колір не менш важливий, ніж малюнок: навіть альбом без слів про зиму в горах у неї вийшов яскравим. Її улюблена техніка – гуаш у поєднанні з кольоровими олівцями. Художниця не проти малювання на комп'ютері, але переконана, що за красивою акуратною картинкою ні в якому разі не можна забувати про логіку оповіді, про зміст і про те, що ж автор хоче сказати читачам.

Творчість художниці неодноразово відзначена різноманітними нагородами та преміями, серед яких премія «Золоте яблуко» на Братиславському бієнале за книгу «Марта та велосипед» (1999), Швейцарська дитяча та молодіжна медіапремія⁵² за книгу «Чутка про Венецію» (2009), «Приз Відьом» за книги «Птахи» та «Радість читання» (2011), визнання книги «Маленька пташка» однією з 10 найкращих ілюстрованих книг 2012 року за версією «Нью-Йорк Таймс», перемога у номінації «Художня література» на Болонському книжковому ярмарку за книгу «Мій маленький» (2016). У 2020 році нагороджена Міжнародною премією Г.К. Андерсена.

52 Schweizer Kinder- und Jugendmedien-Preis – Нагорода від швейцарських фахівців у галузі дитячих ЗМІ у 10000 швейцарських франків для переможця та у 2500 – для представників короткого списку номінантів. Номінуються друковані або електронні ЗМІ для дітей та підлітків.

У роботі використана інформація з персональних сайтів авторів та ілюстраторів–лауреатів:

Bologna Ragazzi Award [Електронний ресурс] // Biblioteca.salaborsa.ragazzi : [веб–сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://www.bibliotecasalaborsa.it/ragazzi/documenti/8973>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

Caldecott Medal [Електронний ресурс] // ALA American Library Association : [веб–сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.ala.org/alsc/awardsgrants/bookmedia/caldecottmedal/caldecottmedal>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

Citrouille Hebro [Електронний ресурс] : le blog des librairies sorcières. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://librairies-sorcières.blogspot.com/>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

Digitálna BIBIANA / Bienále ilustrácií Bratislava [Електронний ресурс] // BIBIANA – international House of Art for Children : [веб–сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://www.bibliotecasalaborsa.it/ragazzi/documenti/8973>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

Edwards Award [Електронний ресурс] // ALA American Library Association : [веб–сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://www.ala.org/yalsa/edwards-award#previous>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

Eleanor Farjeon Award [Електронний ресурс] // Wikipedia : [веб–сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Eleanor_Farjeon_Award. — Назва з екрана. — Дата звернення: 20.04.2020.

Kate Greenaway Medal [Електронний ресурс] // Central Connecticut State University : [веб–сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://web.ccsu.edu/library/nadeau/award%20books/KateGreenaway.htm>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

Livro do Ano [Електронний ресурс] // Jabuti : [веб–сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://www.premiojabuti.com.br/livro-do-ano/>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 20.04.2020.

National Book Awards [Електронний ресурс] // National Book Foundation : [веб–сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://www.nationalbook.org/national-book-awards/>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

The 2019 New York Times/New York Public Library Best Illustrated Children's Books [Електронний ресурс] // The New York Times : [веб–сайт]. — Електрон. дані. — Режим доступу: <https://www.nytimes.com/2019/11/01/books/review/best-illustrated-childrens-books-2019.html>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

The Coretta Scott King Book Awards [Электронный ресурс] // ALA American Library Association : [веб-сайт]. — Электрон. дані. — Режим доступу: <http://www.ala.org/yalsa/edwards-award#previous>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

White Ravens [Электронный ресурс] // International Children's Digital Library : [веб-сайт]. — Электрон. дані. — Режим доступу: <http://www.childrenslibrary.org/servlet/WhiteRavens>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

Zilveren Griffel [Электронный ресурс] // Wikipedia : [веб-сайт]. — Электрон. дані. — Режим доступу: https://nl.wikipedia.org/wiki/Zilveren_Griffel. — Назва з екрана. — Дата звернення: 20.04.2020.

Зарубежные иллюстраторы [Электронный ресурс] // Центр детской книги Библиотеки иностранной литературы : [веб-сайт]. — Электрон. дані. — Режим доступу: <http://deti.libfl.ru/illustrator/foreign>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

Литературные портреты [Электронный ресурс] // Центр детской книги Библиотеки иностранной литературы : [веб-сайт]. — Электрон. дані. — Режим доступу: <http://deti.libfl.ru/site/writers> — Назва з екрана. — Дата звернення: 21.04.2020.

Литературная премия имени Номы [Электронный ресурс] // Википедия : [веб-сайт]. — Электрон. дані. — Режим доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Литературная_премия_имени_Номы. — Назва з екрана. — Дата звернення: 10.04.2020.

Лучшее — детям: Книги лауреатов Премии имени Андерсена: с 1956 по 2016 год [Электронный ресурс] // WoMo : [веб-сайт]. — Электрон. дані. — Режим доступу: <https://womo.ua/luchshee-detyam-knigi-laureatov-premii-imeni-andersena/>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 20.04.2020.

Норвежская литература [Электронный ресурс] // Pandia : [веб-сайт]. — Электрон. дані. — Режим доступу: <https://pandia.ru/text/78/088/4912.php>. — Назва з екрана. — Дата звернення: 20.04.2020.

